

Begroting Onderwijs, Cultuur en Wetenschap 2026

Voorzitter: Paulusma

Begroting Onderwijs, Cultuur en Wetenschap 2026

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- **het wetsvoorstel Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (VIII) voor het jaar 2026 (36800-VIII).**

(Zie vergadering van 11 februari 2026.)

De voorzitter:

Ik heropen de vergadering. Aan de orde is de begrotingsbehandeling Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Ik heet de leden van de Kamer en ook de bewindspersonen in vak K van harte welkom. We zijn toegekomen aan hun eerste termijn.

Door mij zijn schriftelijke antwoorden ontvangen van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap op vragen, gesteld in eerste termijn.

Deze antwoorden zullen worden opgenomen in een bijvoegsel bij de Handelingen van deze vergadering.

(Het bijvoegsel is opgenomen aan het eind van deze editie.)

De algemene beraadslaging wordt hervat.

De voorzitter:

Ik nodig de minister uit om van zijn spreektijd gebruik te maken. Gaat uw gang.

Minister Moes:

Dank u wel, voorzitter. We hebben gisteren een mooie eerste termijn gezien. Dank aan alle Kamerleden voor hun inbreng. Mevrouw Biekman, nogmaals van harte gefeliciteerd met uw maidenspeech, die inspirerend was en die voor mij herkenbare elementen bevatte. Verder heb ik een interessante filosofische beschouwing gehoord van de heer Van Duijvenvoorde. Ik heb zelfs een Bijbels citaat gekregen van de heer Stoffer; ik ben toch blij dat het niet Spreuken 23, vers 13 was. De staatssecretaris en ik hebben de vragen natuurlijk al schriftelijk beantwoord, maar we willen graag ook mondeling ingaan op de verschillende thema's die wij gisteren in deze Kamer hebben gehoord. Aan het einde van mijn spreektekst zal ik de op mijn terrein ingediende amendementen appreciëren.

Mijn tijd als minister zit er bijna op. Ik ben trots en dankbaar dat ik, zij het voor korte tijd, deze rol mocht vervullen. In de afgelopen maanden heb ik veel gesprekken gevoerd met studenten, docenten, praktijkopleiders en onderzoekers in het mbo, het hbo, het wo en in de wetenschap. Daarbij vielen mij steeds hun tomeloze inzet en hun professionaliteit op. Nederland heeft een sterk en toegankelijk stelsel van vervolgonderwijs en onderzoek. Dat is van grote waarde voor mensen, voor regio's en ook voor onze economie, maar dat stelsel staat onder druk. Ik noem twee ontwikkelingen die ons dwingen tot scherpe keuzes. Na jaren van groei dalen de studentenaantallen in het mbo, het hbo en het wo, met grote regionale verschillen. Daardoor dreigen het onderwijsaanbod en de leefbaarheid in de regio aan kracht te verliezen. Tegelijkertijd is er een tekort aan goede vakmensen; dat is de tweede ontwikkeling. Juist in sectoren die maatschappelijk en economisch cruciaal zijn, komen we talent op de arbeidsmarkt tekort: in de zorg, in het onderwijs, in de techniek. Het volgende kabinet moet daarom keuzes maken. Ik geef daarvoor vandaag, mede als reactie op uw inbreng, vier prioriteiten mee.

Ten eerste moeten onderwijs en onderzoek zich sterker richten op wat de samenleving nodig heeft, zodat regio's vitaal blijven en onze economie sterk. Daarom ben ik het eens met mevrouw Rajkowski en mevrouw Van der Plas: er is in opleidingen en onderzoek meer focus nodig op maatschappelijke opgaven, tekortsectoren en concurrentiekracht. Het is noodzakelijk om meer studenten op te leiden voor de arbeidsmarkt van de toekomst, bijvoorbeeld in de techniek, de veiligheid, de woningbouw en de zorg. Ik vind het van belang dat de Nederlandse samenleving hier boven het individuele belang van onderwijsinstellingen hoort te staan. Als dat niet vanzelf gaat, zijn meer regie en bijsturen vanuit de politiek nodig. Dat kan onder andere door het maken van goede afspraken tussen overheid, werkgevers en onderwijsinstellingen, bijvoorbeeld over betere voorlichting, goede stageplekken, salarissen en sturing op het aantal opleidingsplaatsen. Ook is het van belang dat studenten die van buiten Nederland komen, na hun afstuderen in Nederland kunnen en willen blijven, zodat zij een blijvende bijdrage aan onze maatschappij kunnen leveren, daar echt onderdeel van gaan worden en echt mee kunnen draaien in Nederland. Mevrouw Raijer en meneer Boomsma benadrukken het belang van de Nederlandse taal hierbij. Dat ben ik helemaal met hen eens. Het Nederlands moet niet alleen onze voertaal zijn, maar juist ook de academische taal. Dat maakt de universiteit geworteld, toegankelijk en van grotere toegevoegde waarde voor de Nederlandse samenleving, taal en cultuur.

Ten tweede moet onderwijs gericht zijn op de praktijk. Juist het mbo-talent is hard nodig in Nederland. Ik zie dat de waardering voor praktisch georiënteerde mensen in de samenleving steeds groter wordt. Dat is terecht. Veel Kamerleden, zoals meneer Ergin, mevrouw Armut, mevrouw Tseggai, mevrouw Van der Plas, mevrouw Rajkowski en mevrouw Biekman hameren dan ook terecht op het belang van het mbo. Maar er blijft inspanning nodig voor een gelijkwaardige positie van het mbo en de mbo-studenten. In de brief die ik uw Kamer een paar maanden geleden heb gestuurd, staat uitgewerkt wat de financiële verschillen zijn. Het gelijktrekken van de studiefinanciering voor mbo-studenten bijvoorbeeld kost ongeveer 400 miljoen. Dat bedrag heeft het huidige kabinet niet beschikbaar, maar ik heb hier gisteren bedragen gehoord van 1 miljard tot 1,5 miljard die het nieuwe kabinet gaat investeren in het onderwijs. Ik hoop van harte dat een nieuw kabinet de daad bij het woord voegt als het gaat om waardering en gelijkheid

voor het mbo.

Net als mevrouw Tseggai en meneer Ergin maak ik me zorgen over de beperkte voortgang op de doelen van het Stagepact. Het lukt nog onvoldoende om stagediscriminatie tegen te gaan en de begeleiding van studenten te verbeteren. Dit is onacceptabel. Ik ben met alle partners in gesprek om het actieplan aan te scherpen. We zorgen ervoor dat studenten meldpunten voor discriminatie beter kunnen vinden. We spreken alle besturen aan op hun verantwoordelijkheid als het gaat over goede stagebegeleiding.

Ik ben heel blij met de stappen die ik heb kunnen zetten om de wettelijke stagevergoeding te regelen. Na een jarenlange discussie ligt de bal voor de wettelijke stagevergoeding op de stip. Het nieuwe kabinet kan met dit werk verder en de bal nu inschieten. Het is mooi om te zien dat dit ook is overgenomen in het nieuwe coalitieakkoord.

De derde prioriteit is stabiliteit. Ons stelsel moet stabiel worden, zodat dalende studentenaantallen in het mbo en hbo niet leiden tot het verdwijnen van belangrijke opleidingen, vooral in krimpregio's. Mevrouw Van der Plas, mevrouw Armut en mevrouw Straatman vroegen wat ik doe om het opleidingsaanbod in deze regio's in stand te houden. Voor het mbo en hbo is hiervoor 180 miljoen beschikbaar voor de korte termijn. Tegelijkertijd werk ik voor de langere termijn aan een bekostiging die meer rust en stabiliteit geeft en die juist die mbo-instellingen in de regio meer financiële ruimte geeft. Het vraagt om een wetswijziging, die in 2029 in moet gaan.

Maar stabiliteit gaat niet alleen over geld. Scholen zijn geen bedrijven. In plaats van elkaar te beconcurreren op leerlingenaantallen en studentenaantallen moeten onderwijs en kennisinstellingen met elkaar gaan zorgen voor goed onderwijs en onderzoek. Dat vraagt ook iets van de overheid, namelijk minder nadruk op details, maar meer sturing en verantwoording op hoofdlijnen. Mevrouw Raijer vroeg in haar bijdrage hier ook terecht aandacht voor. Zo kunnen we rust bieden voor instellingen en ruimte aan de docent en de onderzoeker, want zij maken dagelijks het verschil.

De voorzitter:

Ik hoorde een punt, maar ik ben ook even aan het zoeken of de minister nog bezig is met een inleiding en er daarna blokjes komen. Of geeft u een inleiding en volgen daarna de amendementen?

Minister Moes:

Zoals ik al zei aan het begin van mijn tekst, voorzitter: in principe hebben we de vragen op detailniveau schriftelijk beantwoord en ga ik op de thema's in die ik gisteren hier heb gehoord. Aan het einde van mijn tekst geef ik mijn appreciatie van de amendementen.

De voorzitter:

En de tekst is dus één grote inleiding? Ja, dan ga ik mevrouw Beckerman nu het woord geven voor een interruptie. Gaat uw gang.

Mevrouw Beckerman (SP):

Ik hoor de minister zeggen: de bal ligt op de stip voor de stagevergoeding. Ik denk dat

dat fantastisch nieuws is, want die verplichte stagevergoeding voor mbo'ers moet er komen. Het is heel pijnlijk dat nog steeds een meerderheid die niet krijgt. In het voorjaar krijgen we die contouren. Hoelang duurt het dan voordat er ook echt wetgeving ligt? Hoe schat de minister dat in?

Minister **Moes**:

Dat is echt afhankelijk van hoe snel mijn opvolger en het nieuwe kabinet tot die keuzes komen. Ik heb — dat heb ik ook toegezegd aan uw Kamer, mede dankzij moties van mevrouw Beckerman — een verkenning gedaan waarin ik heb gekeken op welke manier je dit in een wet zou kunnen vatten. Je hebt verschillende routes. Je hebt verschillende wetten die zich daar eventueel een beetje voor lenen. Er zijn ook keuzes aan verbonden. De ene wet past dan beter dan de andere. Moet je het met arbeidsrecht doen of met de Wet op het hoger onderwijs? We hebben verschillende wetten. Hierin zijn nou eenmaal in de praktijk keuzes te maken om te bepalen hoe dat eruit moet gaan zien. Ik heb die verkenning gedaan. Die ligt in principe klaar. Mijn opvolger kan eigenlijk gewoon een keuze maken en dan kun je de route naar een wetswijziging verder doorlopen. Dat zal een vergelijkbare tijd kosten als in reguliere gevallen bij een wetswijziging.

Mevrouw **Beckerman** (SP):

Ik vraag het om de volgende reden. Natuurlijk vraag ik deze minister niet om vooruit te regeren. Er komt een nieuw kabinet. Maar ik heb in het voorjaar van 2023 een debat gehad over de contouren van een nieuwe Mijnbouwwet. Het is nu bijna drie jaar later en die wet is er nog niet. Die is zelfs nog niet in consultatie. Daar zat een beetje mijn angst toen ik het antwoord las. Ja, het is heel mooi dat er dit voorjaar contouren van een wet komen, maar tegelijkertijd moeten we mensen niet blij maken met iets wat dan nog jaren duurt. Dat was dus eigenlijk de achtergrond van mijn vraag. Nogmaals, natuurlijk is het aan zijn opvolgers, maar misschien kan de minister iets meer een tijdpad geven, bijvoorbeeld: ik heb zoveel uitgewerkt, dus dan zou het in theorie binnen een jaar geregeld kunnen zijn. Daar zoek ik toch naar.

Minister **Moes**:

Voordat zo'n wet daadwerkelijk van kracht is, ben je al gauw verder dan een jaar. Tegelijkertijd hebben we echt een goede verkenning gedaan naar de vraag welke wetten zich hiervoor lenen. We hebben ook verkend of het dan wettelijk zou moeten of we het ook op een andere manier afdwingbaar zouden kunnen maken. We hebben daar echt goed naar gekeken. In principe zou ik nu al zo ver kunnen zijn dat ik zeg "die richting zou het op kunnen gaan en we kunnen ermee verder", maar ik heb toch gedacht, aangezien ik nog maar een weekje heb als minister en ik dit ook in het nieuwe coalitieakkoord heb zien staan: dit komt goed, en de definitieve keuze voor de verdere richting is aan mijn opvolger. Als hier dan enigszins een beleidsprioriteit op ligt bij het ministerie, denk ik dat het met een jaar of twee ook daadwerkelijk in gang gezet kan worden en het vanaf dat moment geldt. Tot die tijd roep ik scholen, instellingen en werkgevers op om proactief aan de gang te gaan met die stagevergoeding, want het is niet meer dan netjes om dat gewoon keurig te regelen.

De **voorzitter**:

Afrondend, mevrouw Beckerman.

Mevrouw **Beckerman** (SP):

Voorzitter, ik wilde het bij twee interrupties laten, maar toen zei de minister toch iets interessants. Hij heeft inderdaad drie opties geschetst aan de Kamer, namelijk het aanpassen van de huidige onderwijswetten, het aanpassen van het Burgerlijk Wetboek en aparte wetgeving. Ik probeer het kort samen te vatten. De minister zei: ik zou nu een voorkeur kunnen uitspreken maar dat heb ik niet gedaan. Zou hij dan een klein advies kunnen geven aan de Kamer? Ik zat daar namelijk ook naar te kijken. Ik dacht: misschien kun je het wel tweetraps maken, dus het snel regelen in de onderwijswetten en dan daarnaast aparte wetgeving. Ik ben wel benieuwd welk advies de minister ons nou zou meegeven.

De **voorzitter**:

Het wordt steeds creatiever, mevrouw Beckerman.

Minister **Moes**:

Ik wil daar best een keer een kop koffie over drinken na mijn ambtstermijn, maar ik vind het niet netjes om over mijn graf heen te regeren. Daar wil ik me dus toch van onthouden.

De **voorzitter**:

Mevrouw Straatman, gaat uw gang.

Mevrouw **Straatman** (CDA):

Ik was even op zoek naar de blokjes. De minister zei zojuist iets over de krimpregio's, dus ik dacht: ik stel mijn vragen nu. De minister zei dat we op korte termijn 180 miljoen euro aan krimpmiddelen hebben voor het mbo en het hbo. Dat is mooi. Voor het CDA is het heel belangrijk dat het onderwijsaanbod nabij op een bepaald niveau en op peil blijft. Tegelijkertijd zag ik vandaag in het nieuws dat Saxion te maken heeft met een enorme daling in het aantal studenten. Het gaat om 6,6%, veel meer dan verwacht. Dat percentage is veel hoger dan het landelijk gemiddelde. Daardoor verdwijnen veel academies. In hoeverre is de 180 miljoen op dit moment voldoende om het onderwijsaanbod nabij op peil te houden?

Minister **Moes**:

Op dat detailniveau heb ik niet zo snel een antwoord paraat. Dat is in grote mate natuurlijk ook afhankelijk van de instellingen zelf. In de eerste plaats zijn zij er zelf verantwoordelijk voor om daarin keuzes te maken en een afweging te maken. Dat past ook bij de manier waarop we het stelsel hebben ingericht. Ik vind het aan de ene kant niet passend dat instellingen altijd direct naar de overheid kijken om alle problemen op te lossen. Tegelijkertijd moeten we ook eerlijk zijn: we zien dat dit een structureel probleem is dat niet van tijdelijke aard is. Het gaat vooral om de disbalans tussen de regio's: de ene regio heeft structureel te maken met krimp, maar bij de andere regio is dat juist niet het geval en is er groei zichtbaar. Dat is de reden waarom we zeggen dat we werken aan een stelselwijziging om de financieringsstructuur aan te passen, zodat het opleidingsaanbod in de regio toegankelijk blijft en je overal in Nederland nabij onderwijs hebt voor belangrijke opleidingen.

Mevrouw **Straatman** (CDA):

Ik heb een vervolgvraag. Ik las in de brief dat de minister zegt dat de krimpgelden zijn

bedoeld om te voorkomen dat er verschraling plaatsvindt en om deze te vertragen. Ik schrik met name van de vertraging. Ik zou graag meer inzicht willen hebben in de vraag of die 180 miljoen op dit moment afdoende is om het vertragsproces meer richting voorkómen te laten gaan. Kan de minister op een bepaalde manier meer inzichtelijk maken of die gelden op de juiste plekken terechtkomen en of er daarmee daadwerkelijk vertraging plaatsvindt, of dat er op dit moment opleidingen die cruciaal zijn in de regio's verdwijnen? Zou hij kunnen toezeggen dat meer inzichtelijk te maken?

Minister Moes:

Natuurlijk willen we dat inzicht graag op detailniveau hebben, maar de realiteit is dat het, gelet op de manier waarop ons onderwijs wordt gefinancierd, heel lastig is, omdat er meerdere factoren tegelijkertijd spelen. Dit kabinet heeft ook bezuinigingen doorgevoerd. Die raken in principe ook de instellingen die ondertussen wel geld krijgen ter compensatie van krimp. Dat verhoudt zich op enige manier tot elkaar, maar het is niet zo gemakkelijk als een knopje waaraan je kunt draaien of een schuifje dat je omhoog of omlaag kunt zetten. Dat mengpaneel hebben wij gewoon niet ter beschikking, juist omdat de instellingen zelf gaan over hoe ze het precies vormgeven. Ze gaan ook zelf over de keuze welke opleidingen zij waar overeind houden. Ik heb, geloof ik, gisteren van JA21 gehoord dat kleine opleidingen, zoals Frans en Duits, verdwijnen omdat ze kleiner zijn. Daar worden keuzes in gemaakt, maar die zijn niet altijd een-op-een te vertalen naar krimp. Die vertaalslag is niet zo makkelijk te maken.

Mevrouw Abdi (GroenLinks-PvdA):

Ik wil eigenlijk doorgaan op dit punt. Ik ben toevallig ook op werkbezoek geweest bij Saxion. Ik hoorde de minister zeggen dat dat alle opleidingen zijn, maar voor 80% of 90% van de studenten die naar Saxion gaan, is dit de enige keuze die zij hebben in de hele regio Twente. Als die opleidingen verdwijnen, is dus er geen tweede of derde keus. Heel veel van die opleidingen zijn ook gericht op het opleiden van mensen in bepaalde tekortsectoren. Ik vind het dus een beetje een moeilijk antwoord. Ik ben benieuwd of de minister nog iets dieper kan ingaan op wat we specifiek doen voor instellingen die aangeven dat, als opleidingen verdwijnen, ook onderwijs voor een hele grote groep studenten verdwijnt.

Minister Moes:

Dit is exact het punt dat we hiermee proberen te ondervangen. Daarom hebben we tijdelijke middelen beschikbaar gesteld om deze periode te overbruggen, totdat het nieuwe financieringsstelsel wordt ingevoerd. Daar is dat geld voor bedoeld. We zien het probleem nu al, maar de stelselwijziging kost tijd. Dat kost nog ongeveer twee jaar. Tot die tijd hebben we dus die financiering om tegemoet te komen aan de instellingen en hen te helpen het verdwijnen van opleidingen te vertragen tot dat moment, zodat er tijd is om daar een nieuw stelsel tegenover te zetten. Dat is dus heel goed samengevat. Dat is ook precies de motivatie van het kabinet om daarmee aan de slag te gaan.

De voorzitter:

Vervolgt u uw betoog.

Minister Moes:

Ik was toe aan het vierde, en laatste, thema dat ik wilde benoemen: vrijheid en veiligheid. Academische vrijheid, oftewel vrije, ongebonden en kritische wetenschap, is

essentieel. Een veilige campus voor medewerkers en studenten is hiervoor een harde voorwaarde, maar die vrijheid is niet vanzelfsprekend. We moeten haar actief beschermen als zij onder druk komt te staan. We moeten diversiteit van opvattingen en perspectieven koesteren. Dat kan soms schuren en botsen, en dat moet ook; dat is fundamenteel iets anders dan veiligheid. Bij uitstek op de campus heb je het recht, het privilege om naar aanleiding van je overtuigingen en denkbeelden tegengesproken te worden. Maar dat kan alleen als het veilig is. Antisemitisme, racisme en discriminatie zijn ontoelaatbaar. Er is in het debat gisteren terecht aandacht gevraagd voor de Taskforce Antisemitismebestrijding, door de heer Stoffer, de heer Boomsma, de heer Ceder, de heer Claassen, mevrouw Staatman en mevrouw Rajkowski. Er was veel aandacht voor. Er werd ook gevraagd of de formele kabinetsreactie eerder kon komen, maar die komt later; dat krijg ik zo snel niet voor elkaar. Maar de taskforce laat in elk geval zien dat er binnen de huidige wetten en het huidige stelsel meer mogelijk is dan soms wordt gedacht. Ik heb dit al eerder gedaan, maar ik roep instellingsbesturen ook bij dezen op om zich vooral uit te spreken. De Taskforce Antisemitismebestrijding roept ook op om niet al te terughoudend, te voorzichtig te zijn. Er is meer mogelijk dan je denkt. Wees dapper en spreek je uit.

Voorzitter. Mijn ervaring als docent maar ook mijn ervaringen in het afgelopen jaar maken dat ik weet hoeveel het onderwijs betekent voor de samenleving en voor iedereen die het onderwijs elke dag weer mogelijk maakt. Dat besef zag ik ook in overvloed terug in uw Kamer. Dat geeft hoop voor een mooie toekomst voor het onderwijs en de wetenschap. Ik zie dit debat dan ook als een mooie afsluiting van mijn periode als minister. Ik zeg uw Kamer nogmaals dank voor de inspirerende samenwerking.

Dan wil ik graag door naar de appreciatie van de amendementen, voorzitter.

De voorzitter:

Eén moment, minister, ik zie beweging.

Mevrouw **Abdi** (GroenLinks-PvdA):

Ik had gisteren vragen aan de minister gesteld over wat voor stappen genomen kunnen worden om onderzoekers, wetenschappers die te maken hebben met intimidatie en druk, beter te beschermen. Ik vond de beantwoording op zijn zachtst gezegd best teleurstellend. Er stond namelijk in een zinnetje "wetenschappers die zich mengen in het publieke debat". Dat is niet een gegeven. We zien nu ontwikkelingen waarbij onderzoekers en wetenschappers getarget worden vanwege het type onderzoek dat ze doen, en dat ze het gevoel hebben dat ze bepaalde onderzoeken niet kunnen afmaken vanwege bedreigingen vanuit bepaalde overheden. Ik wil dus graag aan de minister vragen om concreet te maken hoe groot deze groep is, wat het ministerie doet, of het ministerie in gesprek is met instellingen en hoe we deze onderzoekers en wetenschappers beter gaan beschermen.

Minister Moes:

In de eerste plaats zijn de instellingen natuurlijk zelf verantwoordelijk voor het borgen van de veiligheid en de academische vrijheid. Ik herken deze signalen heel goed. Die zie ik ook. De dreiging komt soms van buiten en soms van binnenuit, maar het is heel belangrijk dat onderzoekers en wetenschappers de vrijheid voelen om te onderzoeken

wat ze willen. Dat is een kernpunt van academische vrijheid. Zoals ik al zei, is het in de eerste plaats aan de instellingen zelf om die veiligheid goed te borgen. Ik heb niet heel gedetailleerde overzichten van hoever dat reikt. Naar aanleiding van het eerdere debat van een paar maanden geleden over academische vrijheid — dat was toen nog met de vorige samenstelling van de Kamer — heb ik toegezegd dat er dit najaar een onderzoek komt naar bijvoorbeeld de pluriformiteit en in hoeverre academici zich veilig voelen en zich vrij voelen om te onderzoeken wat ze willen onderzoeken.

Mevrouw **Abdi** (GroenLinks-PvdA):

Dat is geen antwoord op mijn vraag. Ik ben bekend met het onderzoek; dat slaat op een heel ander vraagstuk. Ik vroeg concreet naar inzicht. Dat hebben we kennelijk niet. Dat beaamt de minister ook. Ik zou het fijn vinden als wij als Kamer inzicht of een overzicht zouden kunnen krijgen — dat kan ook zijn op basis van gesprekken met instellingen zelf — van hoeveel onderzoekers en wetenschappers te maken hebben met dreiging en intimidaties. Dat kan ook in de juridische sfeer zijn, dat kan zich voordoen als ze naar het buitenland gaan voor bepaald onderzoek of kan gaan over subsidies die worden ingetrokken. Dat overzicht zou ik graag willen hebben, zodat we concreet een debat kunnen hebben over wat wij kunnen doen om ze beter te beschermen. Dat is niet alleen aan instellingen zelf, maar ook aan ons hier in dit huis.

Minister **Moes**:

Ik kan toezeggen dat ik dit in gesprekken met het veld meeneem en dat ik aan de instellingen zal vragen of het haalbaar en mogelijk is om hier inzicht in te krijgen. Ik durf namelijk niet zo een-twee-drie te zeggen dat het heel makkelijk is om daarvan cijfers op papier te krijgen.

Mevrouw **Straatman** (CDA):

Volgens mij is dit het laatste moment om wat vragen aan de minister te stellen.

De **voorzitter**:

Dat klopt.

Mevrouw **Straatman** (CDA):

Dus vandaar mijn vraag. Ik had het gisteren in mijn betoog ook over de vraag wat we effectief aan demonstraties op universiteiten kunnen doen. In de beantwoording wijst de minister heel veel naar het Openbaar Ministerie en zegt hij dat het aan het Openbaar Ministerie is om verdere stappen te zetten. De kern van mijn betoog was juist dat de civielrechtelijke afhandeling, dus het verhalen van schade, een manier is om het Openbaar Ministerie te ontlasten, waarbij een vraag was welke stappen we daarin kunnen zetten om ook de universiteitsbesturen te ontlasten. Kan de minister daar antwoord op geven?

Minister **Moes**:

Dat is heel lastig, omdat het vooral het terrein is van de minister van JenV. Daarom had ik het ook over de Taskforce Antisemitismebestrijding, want die heeft zich ook met dit vraagstuk beziggehouden. In de eerste plaats is het van belang dat we met z'n allen pal staan voor die veiligheid en dat de instellingen als eerste ingrijpen; die dragen primair de verantwoordelijkheid voor de veiligheid op de campus, ook als het gaat om demonstraties die eventueel uit de hand lopen. Dat gebeurt ook. Het is alleen ook een

lastig fenomeen gebleken. Dat komt doordat er soms tijd en ruimte voor beslissingen nodig is vanaf het moment dat de bestuurder van een instelling zegt: "Dit gaat echt de perken te buiten. Dit is een overtreding van onze huisregels. Dit kan zo niet. We hebben dit niet meer goed in de hand, dus we moeten opschalen." Dan wordt de driehoek ingeschakeld. De burgemeester en de politie maken dan nog weer een eigen afweging over veiligheid. Die afweging kan anders zijn dan die van de instelling zelf. Daar zit ruimte tussen, zoals de taskforce heeft geconstateerd. Die ruimte kun je kleiner maken door goed af te stemmen en ook op tijd afspraken over het proces te maken: hoe snel grijp je in en staan er dan ook gelijk mensen klaar om daadwerkelijk in te grijpen? De instellingsbesturen hebben namelijk natuurlijk zelf geen politiemacht of iets dergelijks. Er is door mijn voorganger destijds met de besturen de afspraak gemaakt om bij vermoedens van strafbare feiten, zoals vernielingen, altijd aangifte te doen teneinde te proberen die schade te verhalen en de daders te vervolgen.

Mevrouw **Straatman** (CDA):

Dat is niet helemaal het punt dat ik bedoelde. Laat ik het heel concreet maken. Op het moment dat er demonstraties op universiteiten zijn en er van alles gesloopt wordt, kun je twee dingen doen. Je kunt inderdaad aangifte doen bij het Openbaar Ministerie. Het is heel belangrijk dat dat ook gebeurt, maar dat is een ingewikkelde route en het Openbaar Ministerie heeft het heel druk. Je kunt ook een andere route nemen, de meer civielrechtelijke route. De aangifte loopt dan niet via het strafrecht, maar via het civiele recht. Vervolgens kan je een gigantische claim neerleggen bij een van die demonstranten. Het is civielrechtelijk veel makkelijker om een hele grote groep voor de genoemde zaken aansprakelijk te stellen. Mijn vraag zou als volgt zijn. Er worden nu allerlei onderzoeken bij JenV gedaan om dit bij andere terreinen, bijvoorbeeld bij winkeldiefstal en demonstraties in de openbare ruimte, makkelijker te maken. Waarom onderzoeken we niet of het voor universiteitsbesturen makkelijker is om een groeprellende demonstranten niet, of niet alleen, de route van het strafrecht in te laten gaan, maar ze gewoon ook een cheque te overhandigen met de woorden "je hebt hier een hoop gemold; betaal daar maar voor"? Kunnen we dat niet gewoon integraal bekijken? Als we dat bij JenV uitzoeken, dan moet dat toch ook voor OCW mogelijk zijn? Dan moeten we daar toch een integrale aanpak op kunnen vinden?

Minister **Moes**:

Ik vind het heel ingewikkeld om als OCW voor de universiteitsbesturen te gaan bepalen welke juridische route ze dan zouden moeten gaan lopen. Als deze route mogelijk is, dan staat het de universiteitsbesturen gewoon vrij om dat te doen. Ik denk dat daar op dit moment geen blokkade voor is.

Mevrouw **Straatman** (CDA):

Mijn kernpunt is: moeten we die universiteitsbesturen daar niet bij helpen? Zouden we niet moeten bekijken of we bijvoorbeeld de lopende pilots kunnen uitbreiden naar universiteiten? Zo zouden we de universiteitsbesturen de handvatten geven om dit veel makkelijker in te regelen. Zou de minister daarnaar willen kijken?

Minister **Moes**:

OCW heeft niet de ambtelijke capaciteit om juridische afwegingen voor de universiteitsbesturen te maken. Dat is echt primair aan die instellingen zelf. Ik denk dat het heel belangrijk is dat zij zelf die afweging maken. Natuurlijk zijn wij doorlopend in

gesprek met de instellingen, en ik wil deze suggestie best meenemen in de gesprekken met de instellingen.

De heer **Boomsma** (JA21):

Het is wel heel belangrijk dat die schade gewoon zo veel mogelijk wordt verhaald. Inderdaad, zoals mevrouw Straatman aangeeft, gaat dat nu gewoon vaak niet goed, ook omdat het OM kampt met capaciteitstekorten. Het lijkt me dus juist een uitstekend voorstel om die civiele route te gaan bewandelen en om die in ieder geval te betrekken bij de onderzoeken die nu gaande zijn. Ik denk dus dat het heel goed zou zijn als het kabinet daar gewoon mee aan de slag gaat en het gesprek met de universiteitsbesturen aangaat, om de universiteiten aan te laten sluiten bij deze pilots.

Minister **Moes**:

Nogmaals, ik wil deze suggestie best meenemen in de gesprekken met de universiteitsbesturen en bijvoorbeeld UNL, en ik wil dat verder gaan verkennen. Wij kunnen als OCW, als ministerie, echter niet voor de universiteitsbesturen bepalen wat ze precies moeten doen, want dat is primair hun verantwoordelijkheid. Natuurlijk denken we mee. Nogmaals, deze suggestie nemen we mee in de gesprekken.

De heer **Boomsma** (JA21):

Ik heb een andere vraag voordat de minister weggaat. In de schriftelijke beantwoording ...

De **voorzitter**:

We hebben ook nog een tweede termijn met de minister. Voordat iedereen denkt "ik moet nu mijn allerlaatste vraag stellen", zeg ik: de minister is er nog even vanavond.

De heer **Boomsma** (JA21):

Ja, maar mijn vraag gaat over de schriftelijke beantwoording van een vraag van gisteren, dus volgens mij is dit een goed moment om dat te doen.

De **voorzitter**:

Gaat uw gang.

De heer **Boomsma** (JA21):

Ik had een vraag gesteld over de McKinsey-onderzoeken naar wiskunde en rekenen en vroeg of er meer van dat type onderzoeken is gedaan. In de schriftelijke antwoorden wordt gezegd: we hebben verschillende internationale toetsen waaraan we meedoen om vaardigheden te meten. Alleen, volgens mij is het specifieke van het McKinsey-onderzoek dat het juist vergelijkt met vroeger, dus met de examens zoals die er vroeger uitzagen. Dat is volgens mij minstens zo interessant als met internationale toetsen volgen hoe het nu gaat en hoe vaardigheden zich nu in de tijd ontwikkelen. Het gaat mij erom het te vergelijken met voorheen. De vraag is eigenlijk of de minister weet of ook dat type onderzoeken, dus naast wat we kennen van McKinsey over wiskunde en rekenen, sindsdien vaker is gedaan.

Minister **Moes**:

Voor zover ik mij kan herinneren, zijn er geen onderzoeken in die trant geïnitieerd door de overheid zelf of onderzoekstrajecten gedaan waaraan wij meedoen als land, zoals

die internationale vergelijkende onderzoeken. Daar ben ik niet van op de hoogte, maar dat zou ik na moeten gaan. Het kan natuurlijk best zijn dat er los van een directe overheidsopdracht andere grote onderzoeken gedaan zijn, maar dat durf ik zo niet te zeggen; daar ben ik niet mee bekend.

De voorzitter:

Vervolgt u uw betoog.

Minister Moes:

Volgens mij was ik toe aan de appreciatie van de amendementen.

De voorzitter:

Ja, aan de appreciatie.

Minister Moes:

In zijn algemeenheid zeg ik het volgende. Er zijn meerdere amendementen ingediend met een vergelijkbare dekking. Zo wordt de niet-juridisch verplichte ruimte, bijvoorbeeld op artikel 7 internationaal beleid, in meerdere amendementen opgevoerd. Dat gaat natuurlijk niet, want die ruimte is sowieso niet groot genoeg om alle amendementen te dekken. Ik wijs er graag op dat geld maar één keer kan worden uitgegeven. Daarnaast is het onderscheid tussen juridisch wel en juridisch niet verplicht eerder een kwestie van timing dan een inhoudelijk onderscheid. Ook voor de niet-juridisch verplichte ruimte zijn toezeggingen gedaan of plannen gemaakt die niet door kunnen gaan als deze middelen worden weggeamendeerd. Ik verzoek u zeer deze dingen mee te wegen, naast ons inhoudelijke oordeel over de ingediende amendementen.

Laat ik daarbij een voorbeeld noemen. Het kan zijn dat eerder aan uw Kamer gedane toezeggingen of eerdere plannen en moties die voor de uitvoering afhankelijk zijn van geld, dan niet uitgevoerd kunnen worden. Ik noem de Restitutiecommissie oorlogskunst en Tweede Wereldoorlog. Daar is 2 miljoen voor gereserveerd. Voor de leenrechtvergoeding is een miljoen gereserveerd. In die niet-juridisch verplichte middelen zit dus daadwerkelijk geld dat geoormerkt is voor andere beleidsdoelen die eerder ook door uw Kamer gewenst werden geacht. Dat staat op gespannen voet met amendementen. Maar goed, uiteindelijk gaat uw Kamer daar natuurlijk zelf over. Dat zeg ik in zijn algemeenheid.

Het amendement op stuk nr. 74 ontraad ik. De dekking van het amendement wordt gevonden aan de inkomstenkant van de rijksbegroting. Dat is tegen de begrotingsregels.

De voorzitter:

Het amendement op stuk nr. 74 krijgt de appreciatie: ontraden.

Minister Moes:

Het amendement op stuk nr. 75: ontraden. De dekking hiervan is ook ondeugdelijk.

De voorzitter:

Het amendement op stuk nr. 75 krijgt de appreciatie ontraden. Daar heeft mevrouw Abdi een vraag over.

Mevrouw **Abdi** (GroenLinks-PvdA):

Ik heb geen vraag, voorzitter, maar wil even iets verduidelijken, ook voor alle collega's. Wij hebben een andere dekking gezocht, dus er komt een gewijzigde versie aan.

Minister **Moes**:

Dan zie ik die nog tegemoet.

Het amendement op stuk nr. 83: oordeel Kamer.

De **voorzitter**:

Het amendement op stuk nr. 83 krijgt oordeel Kamer.

Minister **Moes**:

Het amendement op stuk nr. 84: ontraden.

De **voorzitter**:

Het amendement op stuk nr. 84 wordt ontraden.

Minister **Moes**:

Dat komt ook voornamelijk door de dekking.

Het amendement op stuk nr. 85: ook ontraden. Hoewel ik de intentie van het amendement zeer sympathiek vind, kom ik weer op het punt van de dekking uit. Die is niet pijnloos in te zetten. Daarom wil ik dat amendement ook ontraden.

De **voorzitter**:

Het amendement op stuk nr. 85 wordt ontraden.

Mevrouw **Tseggai** (GroenLinks-PvdA):

Dank aan de minister voor de beantwoording. Ik wil het amendement best omzetten in een motie. Het gaat mij erom dat dit zo snel mogelijk geregeld wordt voor mbo-studenten. Dit is namelijk een probleem dat we al heel lang kennen. De heer Dijkgraaf, een van uw voorgangers, heeft het al heel lang geleden geconstateerd. We weten wat het kost om de ongelijkheid tussen mbo-, hbo- en wo-studenten op te lossen, dus het lijkt mij gewoon goed als we dat gaan doen. Of dat via een amendement of een motie is, maakt mij niet zo veel uit.

Minister **Moes**:

Dat begrijp ik. Ik vind de strekking, de inhoud hiervan, ontzettend sympathiek. Tegelijkertijd kost het gewoon geld en heb ik de middelen niet. Ook een motie die verder geen dekking regelt, kan ik niet oordeel Kamer geven. Dat zal dan hoogstwaarschijnlijk ook "ontraden" worden.

Mevrouw **Tseggai** (GroenLinks-PvdA):

Dat begrijp ik natuurlijk, maar we zouden het bijvoorbeeld met een kasschuif kunnen reserveren voor volgend jaar. Het gaat mij erom dat we nu stappen gaan zetten in dit onderwerp. De minister mag het van mij ook meenemen in de begroting van volgend jaar. Het liefst zie ik het zo snel mogelijk opgelost. Het gaat mij erom dat we nu stappen gaan zetten.

Minister **Moes**:

Ik zou dit echt aan een volgend kabinet willen laten, want over kasschuiven gesproken: er schijnt heel veel geld naar OCW te gaan. Ik heb de middelen op dit moment niet. Ik kan ook niet een ordegrootte van dat bedrag zomaar regelen, zeker niet in de korte tijd die mij nog rest. Ik vind het echt aan een volgend kabinet om hier werk van te maken. Nogmaals, inhoudelijk vind ik 'm erg sympathiek, maar ik heb de middelen niet.

De **voorzitter**:

U heeft een tweede termijn, mevrouw Tseggai.

Mevrouw **Tseggai** (GroenLinks-PvdA):

Ja, dat weet ik, maar ik ga toch nog even iets zeggen, als dat van u mag.

De **voorzitter**:

Zeker.

Mevrouw **Tseggai** (GroenLinks-PvdA):

Ik handhaaf dit amendement dan gewoon, want 27 miljoen op een begroting van 57 miljard lijkt mij niet het allergrootste probleem. Ik handhaaf dus graag dit amendement.

De **voorzitter**:

Het amendement op stuk nr. 85 blijft gehandhaafd en houdt de appreciatie "ontraden".

Minister **Moes**:

Dat was het voor mij, voorzitter.

De **voorzitter**:

Dank u wel. Dan ga ik nu de staatssecretaris uitnodigen. Voor het verwachtingsmanagement van de Kamer: heeft de staatssecretaris ook een inleiding en dan de appreciaties?

Staatssecretaris **Becking**:

Dank, voorzitter. Ja, ik zeg er iets over. Ik ben blij dat ik hier vandaag nog mag staan voor dit debat met uw Kamer. Ik heb een korte inleiding, dan vijf blokjes en dan volgen de amendementen. Allereerst ook mijn felicitaties voor de bevlogen maidenspeech van mevrouw Biekman van D66.

In de afgelopen periode heb ik veel mooie dingen gezien in de sector. Ik ben op scholen geweest waarop veel leerlingen extra ondersteuning krijgen en waarop het dagelijks alle hens aan dek is om iedereen bij de les te houden. Maar ik ben ook op scholen geweest waarop veel leerlingen juist extra uitdaging krijgen of waar ze topsporttalent ruim baan geven. Ik bezocht scholen die proefdraaien met AI in de klas, waardoor de leraar zijn lessen beter kan afstemmen op de leerlingen. En ik bezocht scholen waarop ze te dealen hebben met geweld onder jongeren. Van Beverwijk tot Bergen op Zoom tot Arnhem: de variëteit aan scholen is enorm. De uitdagingen waarmee ze te maken hebben, zijn zeer divers.

De scholen hebben allemaal gemeen dat er bevlogen mensen werken voor onze jongste generatie. Ik heb het over leraren, ondersteuners, schoolbestuurders en schoolleiders. Ik

zag het plezier en de toewijding die ik van huis uit ken. Die mensen maken het onderwijs. Ik ben hun dankbaar voor de prettige samenwerking, net zoals ik dankbaar ben voor de samenwerking met al die partijen in en om het onderwijs. Ook wil ik via u, voorzitter, uw Kamer bedanken voor de weliswaar korte maar krachtige samenwerking van de afgelopen tijd.

Met onderwijs maken we het mogelijk dat we in vrijheid en verbondenheid samen kunnen leven. Dat is zeker in deze roerige tijden van groot belang. Het onderwijs werkt uiteraard aan het ontwikkelen van talent, zoals ook in het rapport-Wennink wordt benoemd. Het is een grote eer geweest om daaraan te mogen bijdragen. We kunnen het ons niet veroorloven om daar slordig mee om te springen. De toekomst van ons land vormen we met goed opgeleide doeners en denkers. De kwaliteit van het onderwijs hangt af van al die betrokken mensen. Zij verdienen onze steun. Het gaat namelijk op heel veel plekken goed. We moeten het beleid dus zodanig inrichten dat we hen helpen.

De heer Ergin van DENK vroeg mij naar een aantal successen van de afgelopen periode waar ik trots op ben. Ik ben blij dat we in de afgelopen periode de nieuwe kerndoelen voor het primair onderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs hebben kunnen opleveren. Die kerndoelen maken veel duidelijker wat leerlingen moeten kennen en kunnen. Het is nu aan de scholen om hiermee verder aan de slag te gaan. We gaan ze daar uiteraard bij helpen.

In het nieuwe curriculum hebben de basisvaardigheden een belangrijke plek. Er is hard gewerkt aan het verbeteren van taal, rekenen, burgerschap en digitale geletterdheid. Scholen geven nu aan daar al de eerste effecten van te merken.

Ook goed doordachte digitalisering biedt grote kansen voor het onderwijs. Het is belangrijk om ervoor te zorgen dat leerlingen en leraren technologieën als AI goed leren begrijpen en in hun voordeel kunnen benutten. Digitalisering brengt risico's maar ook grote kansen met zich mee. Binnen het Nationaal Onderwijslab AI werken scholen en wetenschappers aan het verbeteren van onderwijskwaliteit met slimme technologie.

Om te bouwen aan het onderwijs voor de toekomst is goed en voldoende onderwijspersoneel nodig. Daar werken we aan met de lerarenstrategie. Afgelopen jaar steeg de instroom voor de pabo, zagen we meer zijinstromers en is een dekkend netwerk van onderwijsregio's gerealiseerd, waardoor er in het hele land loketten zijn voor het werken in het onderwijs, en is de meerjarige campagne Werken met de Toekomst gestart. Oftewel, er gebeurt heel veel moois in het onderwijs waar ik trots op ben. Daar moeten en kunnen wij als politiek vooral aan bijdragen. Ik wens de Kamer en mijn opvolging daarbij veel wijsheid en vooral leergierigheid toe.

Dan ga ik nu over op de beantwoording van de vragen, in aanvulling op de schriftelijke beantwoording. Dat doe ik dus in vijf blokjes. Het eerste blokje is het onderwijspersoneel. Daarna ga ik in op overhead en administratieve lasten, de inhoud van het onderwijs, kansen voor iedereen en veiligheid en welbevinden.

De voorzitter:

Dan stel ik voor dat we de vragen doen na afronding van een blokje. Dan weten we

zeker dat de vragen zijn beantwoord. Daarna is er nog ruimte voor de laatste onduidelijkheden. Gaat uw gang.

Staatssecretaris **Becking**:

Eerst het blokje onderwijspersoneel. Voor goed onderwijs is goed onderwijspersoneel essentieel. Het is belangrijk dat het onderwijspersoneel verantwoordelijkheid neemt voor de kwaliteit van hun vak. Autonomie en vertrouwen zijn hierbij natuurlijk ook cruciaal; dat deel ik met de heer Claassen.

In reactie op de vraag van mevrouw Rooderkerk over de beroepsgroep zeg ik dat ik mij er zeker voor inzet om de vorming van de beroepsgroep te stimuleren. Dat biedt kansen voor de professionele ontwikkeling van leraren, en een stevige beroepsgroep is cruciaal voor een goed stelsel. Het is idealiter aan het veld zelf om tot een beroepsgroep te komen, maar we zien ook dat het lastig gaat. Wij zorgen daarom voor de goede randvoorwaarden. Ik vind het mooi dat daar ook in het nieuwe coalitieakkoord aandacht voor is.

In reactie op de vraag van mevrouw Beckerman over het voorstel voor meer middelen voor zijnstroom kan ik aangeven dat deze maatregel een belangrijk onderdeel is van de aanpak van het lerarentekort. Ik heb uw Kamer vorige week geïnformeerd over mijn reactie op dit actieplan.

Dan kom ik bij het blokje overhead en administratieve lasten.

De **voorzitter**:

Dat zijn korte blokjes; daar houdt deze voorzitter van. Ik kijk even rond om te zien of dit aanleiding geeft tot vragen. Nee? Gaat u verder.

Staatssecretaris **Becking**:

Ik deel de zorgen van de leden Rooderkerk en Raijer over de administratieve lasten in het onderwijs. Leraren ervaren veel werkdruk, mede als gevolg van onnodige administratieve taken. Dat is tijd die leraren dus niet kunnen steken in het verbeteren van het onderwijs. In het verminderen van administratieve lasten heeft iedereen een rol. Voor mij ligt er een rol om scholen duidelijk te maken wat strikt noodzakelijk is en bij nieuw beleid kritisch te kijken naar de impact op de werkvloer. Mede naar aanleiding van de motie-Moorman bekijk ik samen met de inspectie wat er aanvullend op de recent opgeleverde leidraad Ruimte in regels nog nodig is. Niet alle administratie is per definitie slecht. Veel administratieve taken zijn een nuttig en belangrijk onderdeel van het werk van een leraar.

Dan een reactie op de vraag van de heer Van Houwelingen over welk deel van de bekostiging naar salarissen naar onderwijspersoneel gaat. Ik kan aangeven dat ik het, net als u, belangrijk vind dat er meer inzicht komt in de hoeveelheid middelen die daadwerkelijk in de klas landen. Daarom heb ik u laten weten dat we werken aan normen voor overhead en onderwijspersoneel. Daar vallen salariskosten van docenten ook onder. Daarmee werken we aan transparantie voor zowel de school als de maatschappij als geheel. We willen dan ook voor alle schoolbesturen in kaart brengen hoeveel middelen naar het primaire proces gaan, niet slechts voor enkele maar voor alle. Om de cijfers hierover te kunnen geven moet er nog wel een aantal stappen

worden gezet. Overigens, zeg ik erbij, is ons beeld niet dat uitgaven aan overhead in het funderend onderwijs veel hoger zijn dan in vergelijkbare sectoren. We zullen u voor de zomer informeren over de stand van zaken van dit traject.

De inhoud van het onderwijs is mijn derde blokje.

De **voorzitter**:

Volgens mij kunt u verder. Gaat uw gang.

Staatssecretaris **Becking**:

Dank u wel. Sinds 2023 delen wij deze resultaten jaarlijks in de monitor basisvaardigheden. De meest recente monitor is op 4 december 2025 met uw Kamer gedeeld en de volgende verschijnt eind dit jaar.

Dan naar het techniekonderwijs. Techniek heeft nu al een belangrijke plek in het funderend onderwijs, zeg ik richting de heer Kisteman. Zo is er meer aandacht voor in de nieuwe kerndoelen en in de bovenbouw van de beroepsgerichte vakken in het voortgezet onderwijs. We geven techniek een modern en aantrekkelijk imago. Dit doen we mede met het structurele programma Sterk Techniekonderwijs, waarmee sinds 2018 100 miljoen per jaar geïnvesteerd wordt in techniek in het vmbo. Het NGF-programma Techkwadraat versterkt het techniekonderwijs in het primair onderwijs, en op havo en vwo. Hiervoor is geld beschikbaar tot 2023. Het is aan het nieuwe kabinet of en hoe dat structureel kan worden geborgd. Tot slot werken we de structurele verankering van de praktijkgerichte vakken op het vmbo en de havo verder uit.

Met betrekking tot kansen voor iedereen zeg ik tegen mevrouw Moorman, via u voorzitter, dat onderwijs zo veel meer is dan een productiemiddel, voor je basis als mens en je ontwikkeling als burger. In reactie op de vraag van mevrouw Moorman en de heer Kisteman over het Onderwijsresultatenmodel van de inspectie, zeg ik dan ook: kinderen mogen geen systeemslachtoffer worden; we willen dat kinderen op hun eigen niveau presteren. De signalen over het Onderwijsresultatenmodel zijn bekend. De inspectie is juist ook vanwege die signalen bezig met een herziening van dat model op basis van input uit het veld en de wetenschap. Het is wel van belang dat de inspectie onderwijsresultaten mee blijft wegen bij de beoordeling van scholen. Dat past ook bij het gevoel urgentie van uw Kamer met betrekking tot het verbeteren van de resultaten. Conform de motie-Kwint en de motie-Soepboer zullen de onderwijsresultaten wel minder zwaar meewegen in het oordeel van de inspectie.

In reactie op de vraag van mevrouw Van der Plas wil ik vervolgens benadrukken dat ik het praktijkonderwijs bijzonder waardevol en belangrijk vind. Onlangs zag ik dat ook tijdens een werkbezoek bij praktijkschool de Poort bij mij in de straat, hier in Den Haag. Hier zag ik hoe het onderwijs was toegesneden op de praktijkgerichte talenten van deze leerlingen. Op dit moment werken we aan verbeteringen van het praktijkonderwijs. Eerder deze maand is een regeling gepubliceerd die het samenwerken van alle scholen voor praktijkonderwijs met een vmbo-school voor een gezamenlijke onderbouwklas mogelijk maakt. Dat gaan we ook wettelijk vastleggen. We stimuleren hierbij ook het samenwerken tussen praktijkonderwijs en entreeopleidingen.

Mevrouw de voorzitter, mijn laatste blokje is veiligheid en welbevinden. De leden Armut, Stoffer en Ceder hebben gewezen op het rapport van de Onderwijsraad over welzijn. De Onderwijsraad wijst terecht op de bijdrage die goed onderwijs intrinsiek kan leveren aan betekenis, bezieling en welbevinden van leerlingen. Ook kan de school hieraan als gemeenschap een belangrijke bijdrage leveren, bijvoorbeeld multidisciplinaire teams op school. Uw Kamer krijgt in het voorjaar een beleidsreactie op het advies van de Onderwijsraad.

Naast welbevinden is veiligheid voor zowel leraren als leerlingen uiteraard een randvoorwaarde om tot leren te komen. Met de Wet vrij en veilig onderwijs zetten we daar ook op in, zeg ik tegen mevrouw Armut. Met het wetsvoorstel zorgen we dat scholen beter zicht hebben op de veiligheid op school, onder andere door het registreren van veiligheidsincidenten, zodat ze eerder en beter kunnen ingrijpen. Ook wordt het verplicht om een interne en externe vertrouwenspersoon te hebben, zodat personeel altijd weet bij wie het terecht kan in geval van onveiligheid. Het wetsvoorstel ligt in uw Kamer en ik hoop op een spoedige behandeling.

Voorzitter, hiermee ben ik aan het einde van mijn eerste termijn gekomen. Ik ga over tot de appreciatie van de amendementen.

De **voorzitter**:

Dat geeft aanleiding tot een vraag. Gaat uw gang, meneer Kisteman.

De heer **Kisteman** (VVD):

Ik had werkelijk waar geen idee bij welk blokje ik dit moest vragen, dus ik dacht: ik wacht wel tot het einde.

De **voorzitter**:

Dat is ook een manier.

De heer **Kisteman** (VVD):

Ja toch? Ik heb een vraag over de subsidies die we onder andere geven aan het LAKS, Ouders & Onderwijs et cetera. De staatssecretaris zegt in de beantwoording: ze hebben tal van activiteiten om hun achterban te informeren en te ondersteunen. Mijn vraag is: waarom kiezen we voor deze verenigingen of stichtingen et cetera en waarom niet voor de vele andere die er ook zijn? Waarom moeten die andere wel hun eigen broek ophouden en hoeven deze dat niet?

Staatssecretaris **Becking**:

Dat zijn de verenigingen waarmee we samenwerken en die een belangrijke rol vervullen. Zij hebben daarbij ook een opgave. Maar dat is niet in beton gegoten. Dit is nu de bestaande route. Ik kan niks zeggen over een eventueel vervolg, maar dit is niet iets wat voor de eeuwigheid vastligt.

De heer **Kisteman** (VVD):

Dus als ik het goed begrijp, zijn deze partijen bij toeval op het juiste moment bij het goede loketje geweest en hebben zij die subsidie gekregen en andere niet. Is dat een beetje hoe ik het moet zien of zit er een bepaalde gedachtegang achter het feit dat deze het geld wel krijgen en andere niet?

Staatssecretaris **Becking**:

Ik ken de hele geschiedenis niet, maar ik vermoed dat die partijen een zeker gewicht hebben in de vertegenwoordiging die ze voorstaan. Zij zijn uiteindelijk gesubsidieerd, maar dat is een levend iets. Dat kan ook veranderen. Dit zijn nu de partijen waarmee we werken. Maar goed, dan ga ik mezelf herhalen.

Mevrouw **Armut** (CDA):

Dank voor de beantwoording. Mijn vraag gaat over de maatschappelijke diensttijd. We hebben daar al een schriftelijke beantwoording over gekregen. Daarin geeft de staatssecretaris aan dat de kwaliteit van de trajecten een belangrijk onderdeel is van het plan en dat het voornemen is om een nieuwe beoordelingssystematiek in te zetten om de projecten van hoge kwaliteit voorrang te geven. Maar het wordt mij nog niet duidelijk hoe de staatssecretaris dat wil inregelen en hoe hij specifiek rekening gaat houden met de borging van de continuïteit en kwaliteit van bestaande projecten.

Staatssecretaris **Becking**:

Ik denk dat het heel belangrijk is dat de kwaliteit van de dingen die goed gaan, wordt geborgd en dat er ook ruimte is voor nieuwe partijen. We zijn natuurlijk wat strenger geworden, omdat we ook signalen hebben gekregen dat het niet overal goed gaat en dat er niet overal sprake is van goed bestuur. Daarom hebben we de criteria aangescherpt. De kwaliteit en goede besteding van publiek geld staan voorop. Het gaat om substantieel geld. Dat is belangrijker geworden bij de toekenning. Dat doen we ook niet voor niks. Daar was aanleiding toe.

Mevrouw **Armut** (CDA):

Wij zien op dit moment dat de staatssecretaris vooral de drempels verhoogt. We gaan van 25% cofinanciering naar 30%, dus we zien dat de subsidieaanvraag op allerlei manieren moeilijker wordt gemaakt. Maar volgens mij zegt de staatssecretaris hier zelf ook dat het heel belangrijk is dat we de kwaliteit waarborgen en dat we specifiek de bestaande mdt-projecten vasthouden. Toch zien we dat die vaak worden afgewezen. Ik denk dat de staatssecretaris straks blij zal zijn met mijn motie, waarin ik specifiek aandacht vraag daarvoor.

De **voorzitter**:

Staatssecretaris, ik weet niet of u daar blij van wordt.

Staatssecretaris **Becking**:

Ik heb heel eerlijk gezegd geen vraag gehoord. Anders ga ik mijn beantwoording, datgene wat ik net zei, herhalen.

De **voorzitter**:

Gaat u dan vooral verder met de appreciatie van de ... Mevrouw Moorman, gaat uw gang.

Mevrouw **Moorman** (GroenLinks-PvdA):

Ik was rustig aan het afwachten. Ik had ook nog een vraag gesteld over de commerciële inhuur, maar ik heb daar geen antwoord op gekregen. Er gaat 450 miljoen per jaar naar commerciële inhuur om het lerarentekort op te vullen. Ik zou graag van de staatssecretaris horen wat hij daarvan vindt en of we dat niet zouden moeten beperken.

Staatssecretaris **Becking**:

Het zou mijn voorkeur hebben om dat inderdaad zo veel mogelijk te beperken. Ik denk wel dat dit uit nood geboren is, gegeven het tekort. Ik heb net in mijn spreektekst een aantal voorbeelden gegeven van hoe goed het gaat op het gebied van lerareninstroom bij de pabo's en op het gebied van zijnstroom. We hebben ook een campagne. Ik denk dat we op het ministerie en binnen het onderwijs echt alles op alles zetten om dit tot een minimum te beperken. Dat is hoe ik erover denk.

De **voorzitter**:

Dank u wel. Gaat u nu vooral verder met de appreciatie van de ingediende amendementen.

Staatssecretaris **Becking**:

Dat is het amendement op stuk nr. 71. Dat ontraad ik.

De **voorzitter**:

Het amendement op stuk nr. 71 wordt ontraden.

Staatssecretaris **Becking**:

LBVSO heeft een belangrijke rol in de vertegenwoordiging van de leerlingen in het voortgezet speciaal onderwijs, maar het amendement gaat ervan uit dat het allerlei doelgroepen vertegenwoordigt en zelfs daarbuiten. Daarvoor zijn er natuurlijk andere vertegenwoordigers, die ook subsidie ontvangen, zoals JOB MBO en LAKS. De verhoging die hier wordt voorgesteld, leidt dan ook tot een dubbele financiering en nog meer drukte in het onderwijsveld. Ik ben daar dus niet voor. Daar komt nog bij dat LBVSO afgelopen jaren ook moeite had om de verleende subsidie uit te putten.

Het amendement op stuk nr. 73 moet ik ontraden. In het amendement wordt gevraagd om meevallers uit 2025 door te schuiven naar 2026. Het doorschuiven van meevallers is geen deugdelijke dekking, omdat deze meelopen via de eindejaarsmarge in de integrale voorjaarsbesluitvorming van 2026.

De **voorzitter**:

Het amendement op stuk nr. 73 krijgt de appreciatie: ontraden.

Mevrouw **Beckerman** (SP):

Ik hoorde de staatssecretaris net antwoorden over de zijnstromers. Daar heeft u vorige week een brief over gestuurd. De Kamer heeft gezegd: hé, we hebben zo'n ontzettend groot tekort aan leraren. Er ligt nu een plan van de AOb om te zorgen dat het aantrekkelijker wordt om in te stromen in het onderwijs en tegelijkertijd je diploma's te halen. Dan zegt de staatssecretaris in reactie op een aangenomen voorstel: daar is geen geld voor. Van een amendement om daar in ieder geval mee te beginnen, wordt zomaar gezegd: dat doen we niet. Kan de staatssecretaris de Kamer niet meer tegemoetkomen, gezien deze brede wens, ook uit de Kamer?

Staatssecretaris **Becking**:

Ik heb volgens mij nu twee keer uit de doeken gedaan wat we allemaal doen om de zijnstroom te bevorderen, het aantal leraren te bevorderen et cetera, et cetera. Ik

ontraad het omdat er gewoon geen deugdelijke dekking voor is. Dat kan gewoon niet. Ik kan daar dus nog heel veel woorden aan gaan wijden, maar dat wil ik eigenlijk niet doen.

Mevrouw **Beckerman** (SP):

Tegelijkertijd stuurt deze staatssecretaris de Kamer een brief van: hé, we zouden de motie voor zijinstromers wel willen uitvoeren, maar er is onvoldoende geld voor. Kom de Kamer dan ook tegemoet en kijk wat wél een deugdelijke dekking is. Want wij zien dat er vorig jaar geld is overgebleven op de begroting. We zien ook dat nog steeds heel veel leerlingen geen leraar of een onvoldoend bevoegde leraar voor de klas hebben. Ik zou dan ook iets meer flexibiliteit van het kabinet verwachten om te kijken hoe we nou tot een deugdelijke dekking komen, want deze zijinstromers hebben we heel hard nodig.

Staatssecretaris **Becking**:

Ik begrijp wat mevrouw Beckerman zegt, maar ik denk niet dat ik nu in de positie ben om zelf met voorstellen te komen. Anderzijds zou ik ook zeggen: het is niet meer aan mij om dat te doen maar aan mijn opvolger.

Mevrouw **Beckerman** (SP):

Over dat laatste wil ik toch iets zeggen, want: wat zijn we dan nog aan het doen? Dat maakt het wel ingewikkeld. Ik snap dat deze bewindspersonen heel kort zitten, maar we hebben gewoon altijd een kabinet. Dit kabinet zit er op dit moment. We behandelen begrotingen. Dat gaat wel ergens over. Dat wil ik toch wel meegeven. Ik snap de gevoelens van de bewindspersonen heel goed, maar kom op: dit is een begroting die ook gewoon gaat gelden. Daar moeten we serieus over kunnen debatteren, ook in verband met het budgetrecht.

Staatssecretaris **Becking**:

Ik ben het daar helemaal mee eens, maar als er geen deugdelijke dekking is, dan is er geen deugdelijke dekking. Of ik hier nou in de laatste week sta of niet, dat zou in een missionaire fase ook het geval zijn.

De **voorzitter**:

Maar wellicht kunt u in de fase waarin het kabinet zich bevindt, toch met mevrouw Beckerman kijken, al gaat u koffiedrinken, of er een andere vorm van dekking mogelijk is. Misschien ga ik nu een beetje de grens over, maar ik ben wel ook hier voor de Kamer, en ik zie wat mevrouw Beckerman aan het doen is. Ook snap ik dat het kabinet er nog steeds zit en dat we ook nu het debat met elkaar te voeren hebben. Mevrouw Beckerman knikt.

Mevrouw **Beckerman** (SP):

Ja, we kunnen kijken wat we kunnen wijzigingen aan het amendement. Zolang dat niet zo is, blijft het staan zoals het er nu staat. We zullen koffiedrinken tot we stuiteren.

De **voorzitter**:

Gaat u verder.

Staatssecretaris **Becking**:

Voorzitter. Ik kom bij het amendement op stuk nr. 77. Het amendement gaat in de toelichting uit van een aanvulling van het subsidiebedrag in 2026 en daaropvolgend een

structurele voortzetting en verhoging van de subsidie voor het Nationaal Onderwijsmuseum. De dekking ziet echter alleen op de aanvullende middelen voor 2026. De subsidie wordt per 2027 beëindigd. In dit amendement ontbreken de middelen voor de jaren na 2026, ruim €900.000 per jaar. Het eerdere besluit om de subsidie aan het Onderwijsmuseum te beëindigen, berust onder meer op de financieel kwetsbare situatie waarin het museum zich bevindt, zoals ik ook in mijn brief uiteen heb gezet. Daarom ontraad ik dit amendement.

De **voorzitter**:

Het amendement op stuk nr. 77 krijgt de appreciatie: ontraden.

Staatssecretaris **Becking**:

Het amendement op stuk nr. 78: ontraden.

De **voorzitter**:

Het amendement op stuk nr. 78 wordt ontraden.

Staatssecretaris **Becking**:

Het doorschuiven van meevallers uit de Najaarsnota is geen deugdelijke dekking, omdat deze meelopen via de eindejaarsmarge in de integrale voorjaarsbesluitvorming. Het is aan een volgend kabinet om deze bezuiniging al dan niet te handhaven.

Mevrouw **Moorman** (GroenLinks-PvdA):

Ik kom nu een beetje in dezelfde situatie terecht als mevrouw Beckerman. Sowieso bespreken wij dit nu heel laat; het is allang ingegaan. We zien ook dat er straks een nieuw coalitieakkoord ligt, dat deze gemeentelijke onderwijsachterstandsmiddelen weer terug gaat brengen. Ik vind het eigenlijk nogal ondeugdelijk om daar een gat in te laten ontstaan. Ik vind het ook nogal ondeugdelijk om onderwijsgeld in de algemene middelen terug te laten vallen. Hier maak ik dus precies hetzelfde punt als mevrouw Beckerman: het budgetrecht ligt toch echt hier bij de Kamer.

Staatssecretaris **Becking**:

Dat betwist ik niet, maar op deze manier kan het niet. In 2028 wordt het wel geregeld. Voor 2026 zou dat niet meer geregeld kunnen worden, zeg ik via u, voorzitter. Voor 2027 is het eigenlijk niet uitvoerbaar om dat nu nog te gaan doen. Ik denk dus dat we eigenlijk de goede weg op werken, maar het kan niet nu op deze termijn.

Mevrouw **Moorman** (GroenLinks-PvdA):

Nu raak ik in de war, want het lijkt alsof de staatssecretaris ... Wat hij in het laatste punt zegt, gaat over een ander amendement, namelijk het amendement op stuk nr. 86. Dit ging over de gemeentelijke onderwijsachterstandsmiddelen.

Staatssecretaris **Becking**:

Ja, het amendement op stuk nr. 78.

Mevrouw **Moorman** (GroenLinks-PvdA):

Het amendement op stuk nr. 78. Dat wordt gedekt ...

Staatssecretaris **Becking**:

Excuus. Ja, dat klopt. Ik haal ze door elkaar.

Mevrouw **Moorman** (GroenLinks-PvdA):

Ja, en mijn punt is dus inderdaad dat het geld vorig jaar niet opgemaakt is; er is dus geld over. Ik ken de begrotingsregels. Tegelijkertijd zitten we al ver in het jaar. Wij vragen hier nu als Kamer: kunnen we het geld dat nog over was niet gewoon naar de gemeentelijke onderwijsachterstandsmiddelen laten gaan, in plaats van ze vrij te laten vallen in de algemene middelen? Dit temeer daar we die volgend jaar wel weer gaan opplussen en het dus jojobeleid wordt, waar de staatssecretaris net van heeft gezegd dat het onwenselijk is in het onderwijs.

Staatssecretaris **Becking**:

Maar dan gaan we toch regels betwisten die je volgens mij niet kan betwisten. Daar kan ik dus welwillend over zijn, maar volgens mij is die ruimte er niet.

De **voorzitter**:

Afrondend op dit punt.

Mevrouw **Moorman** (GroenLinks-PvdA):

Het kan natuurlijk wél! Het gaat om willen.

De **voorzitter**:

Dit wordt een interessante welles-nietesdiscussie. Ik denk dat de staatssecretaris het standpunt van daarnet gaat herhalen.

Staatssecretaris **Becking**:

Ja, wellicht kan ik daar in tweede termijn nog iets extra's over zeggen; dan doe ik dat graag.

Mevrouw **Rooderkerk** (D66):

Ik sluit me hierbij aan. Het is natuurlijk enorm zonde als we dit laten gebeuren en we zien dat we het volgend jaar willen herstellen. Ik heb een verhelderende vraag daarbij. Ik hoor de staatssecretaris namelijk zeggen: die dekking kan niet volgens de regels. Maar is het ook zo dat dit geld al is uitgegeven of al terug is gegaan naar de begroting? Of is het in principe wel echt geld dat er nog is?

Staatssecretaris **Becking**:

Mag ik op beide punten ook in tweede termijn terugkomen?

De **voorzitter**:

Dat mag wat mij betreft zeker.

Staatssecretaris **Becking**:

Dan doe ik dat graag.

Mevrouw **Rooderkerk** (D66):

Ik wil dus graag wat meer duidelijkheid over de vraag of het geld is dat echt niet meer te

besteden is omdat het al elders is ingezet, of dat we, als de Kamer dat zou wensen, hiermee wel dit amendement zouden kunnen aannemen.

Staatssecretaris **Becking**:

Dat begrijp ik. Ja, daar kom ik op terug.

De **voorzitter**:

Ja, graag.

Staatssecretaris **Becking**:

Het amendement op stuk nr. 79: ontraden. Het is een sympathiek idee, maar een reiskostenvergoeding voor het praktijkonderwijs betekent ... Er zijn meer groepen leerlingen die stage lopen voor hun opleiding, bijvoorbeeld leerlingen in het voortgezet speciaal onderwijs of het vmbo. Daarmee is er geen goede inhoudelijke reden om dit alleen voor leerlingen in het praktijkonderwijs te doen. Daarbij ontvangen ouders van leerlingen in het voortgezet onderwijs tot 18 jaar een kinderbijslag en is het onderwijs gratis. Dat geldt niet voor ouders waarvan de kinderen stage lopen in het vervolgonderwijs. Het amendement op stuk nr. 79 wordt dus ontraden.

De **voorzitter**:

Het amendement op stuk nr. 79 wordt ontraden.

Staatssecretaris **Becking**:

Dan komen we bij het amendement op stuk nr. 86 van Moorman en Patijn. Dat wordt ontraden. Ik ondersteun wel het idee om de bedragen binnen de nieuwkomersregeling in het basisonderwijs eerder dan in 2028 deels gelijk te trekken; ik zei hier zojuist al iets over. Maar de aanpassing van die bedragen is gekoppeld aan een systeemwijziging om de bekostiging voortaan ambtshalve aan scholen toe te kennen in plaats van op aanvraag. Deze wijziging vraagt een zorgvuldig proces. De benodigde systeemwijziging is voorzien in 2028. Versnellen is uitvoeringstechnisch niet mogelijk. Daarom ontraad ik dit amendement.

De **voorzitter**:

Het amendement op stuk nr. 86 krijgt de appreciatie: ontraden.

Mevrouw **Moorman** (GroenLinks-PvdA):

Ik zou hier graag extra toelichting op willen, want die kinderen zitten daar nu. Dat zijn 50.000 kinderen; dat zijn kinderen van arbeidsmigranten uit Europa, die vaak met een enorme achterstand op school aankomen. Daarmee hebben de scholen dus ook een enorme taak. Wat is er uitvoeringstechnisch nou zo ingewikkeld dat dat geld, dat in 2028 wel komt, gewoon niet nu al naar die scholen kan gaan? We zien dit probleem allemaal en we willen het allemaal oplossen. Waarom gaan we hier nou een gat van twee jaar laten ontstaan?

Staatssecretaris **Becking**:

Ik zal nog even nader moeten navragen waarom dit uitvoeringstechnisch dan zo ingewikkeld is. De overbrugging waar we het over hebben, begrijp ik helemaal, maar ik kom hier graag op terug in de tweede termijn.

De **voorzitter**:

Akkoord. Voor de administratie van eenieder: er was ook nog een amendement-Ceder/Van der Burg op stuk nr. 38, maar dat heeft eerder in een WGO al de appreciatie oordeel Kamer gekregen.

Volgens mij zijn wij nu aan het einde gekomen van de eerste termijn van het kabinet. Ik stel voor dat wij direct doorgaan met de tweede termijn van de Kamer. Daarvoor nodig ik heel graag mevrouw Biekman uit, die spreekt namens de fractie van D66.

Mevrouw **Biekman** (D66):

Dank u wel, voorzitter. Ik wil allereerst de collega's bedanken voor de warme felicitaties en het warme welkom hier. Ik heb nog slechts één verhelderende vraag voor de minister. Ik hoorde u zojuist zeggen dat het belang van de tekortsectoren boven het individueel belang en de keuzevrijheid van de studenten gaat. Ik zou daar graag een verheldering van krijgen, want individuele keuzevrijheid is natuurlijk geen luxeproduct.

Dank u wel, voorzitter.

De **voorzitter**:

Dank u wel. Dan gaan we nu luisteren naar mevrouw Rooderkerk, die ook spreekt namens de fractie van D66.

Mevrouw **Rooderkerk** (D66):

Dank u wel, voorzitter. Ik wil beginnen met het bedanken van de bewindspersonen die hier nu zijn, met name de heer Becking, met wie ik de afgelopen periode veel heb mogen samenwerken. Veel dank voor de prettige samenwerking. Hoewel het qua begroting wellicht niet was wij wilden, heb ik die samenwerking als prettig ervaren.

Ik wil graag een motie indienen voor de invulling van het geld dat beschikbaar gaat komen om leraren beter op te leiden.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat in het coalitieakkoord Aan de slag wordt voorgesteld leraren aantoonbaar meer tijd te geven voor professionele ontwikkeling;

overwegende dat de belangrijkste factor voor het vergroten van onderwijskwaliteit bestaat uit de vakinhoudelijke kennis en pedagogisch-didactische vaardigheden van leraren onder professioneel onderwijskundig leiderschap van een schoolleider;

overwegende dat het van grote waarde is om deze professionele ontwikkeling in teamverband vorm te geven, zodat specialisatie mogelijk wordt en kennisuitwisseling binnen het lerarenteam wordt gestimuleerd;

overwegende dat draagvlak bij de beroepsgroep onmisbaar is bij het realiseren en benutten van meer tijd voor professionele ontwikkeling;

verzoekt de regering zo snel mogelijk met de beroepsgroep in gesprek te gaan over de vormgeving van de tijd voor professionele ontwikkeling in teamverband en daarbij heldere doelen te stellen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Rooderkerk, Moorman, Armut en Boomsma.

Zij krijgt nr. 89 (36800-VIII).

Mevrouw **Rooderkerk** (D66):

Ik wil alleen maar zeggen dat ik ernaar uitkijk om met alle partijen in de Kamer te gaan werken aan investeringen in het onderwijs.

Dank u wel.

De voorzitter:

Dank u wel. Dan gaan we nu luisteren naar de heer Kisteman. Hij spreekt namens de fractie van de VVD. Gaat uw gang.

De heer **Kisteman** (VVD):

Wij gaan aan de slag en de bewindsliden zijn bijna klaar. Ik heb één motie.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat er jaarlijks 4 miljoen euro gaat naar leerlingen- en ouderorganisaties die de belangen van die groepen in het onderwijs vertegenwoordigen;

overwegende dat leerlingen en ouders cruciaal zijn in het stelsel van onderwijs en dat dus ondersteuning aan die organisaties rechtvaardig en belangrijk is;

constaterende dat sommige organisaties wel en andere organisaties geen aanspraak maken op het bestaande budget;

verzoekt de regering te onderzoeken waarom deze organisaties deze instandhoudingssubsidies ontvangen en hoe andere organisaties ook aanspraak kunnen maken op het bestaande budget, en de Kamer hierover voor de begrotingsbehandeling van 2027 te informeren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door het lid Kisteman.

Zij krijgt nr. 90 (36800-VIII).

Dank u wel.

De heer **Kisteman** (VVD):
Dank u wel, voorzitter.

De **voorzitter**:
Dan gaan we nu luisteren naar mevrouw Rajkowski. Zij spreekt namens dezelfde fractie, namelijk de VVD. Gaat uw gang.

Mevrouw **Rajkowski** (VVD):
Dank, voorzitter. Ik heb twee moties.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de Kamer al diverse moties heeft aangenomen op het gebied van veiligheid in het hoger onderwijs en op hogeronderwijsinstellingen, zoals de motie op stuk nr. 1216 (31288) en de motie op stuk nr. 1217 (31288);

overwegende dat de fysieke, digitale en sociale veiligheid onder druk blijven staan in het hoger onderwijs, bijvoorbeeld door de toegenomen onveiligheid van Joodse studenten en medewerkers;

verzoekt de regering om een nulmeting van het veiligheidsbeleid in het hoger onderwijs uit te voeren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Rajkowski en Boomsma.

Zij krijgt nr. 91 (36800-VIII).

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat het mbo-onderwijs kampt met dalende studentenaantallen en een verouderd financieringsmodel;

overwegende dat de Nederlandse arbeidsmarkt het mbo-talent nodig heeft voor onder andere de zorg, de bouw, de energietransitie en de digitaliseringsopgave;

verzoekt de minister een analyse te maken van de verwachte inschatting van de instroom van studenten op het mbo voor de korte en middellange termijn, hierbij specifiek het rapport van de staatscommissie voor demografie mee te nemen en de verwachte ontwikkelingen in tekortsectoren;

verzoekt de minister te onderzoeken welke maatregelen effectief zijn om de instroom richting deze sectoren te bevorderen en zich hierbij niet te laten beperken tot de huidige taboes,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Rajkowski en Boomsma.

Zij krijgt nr. 92 (36800-VIII).

Mevrouw **Rajkowski** (VVD):

Dan had ik nog één vraag over het stukje veiligheid, waar we schriftelijk antwoord op hebben gekregen. Nummer 11 of 12 was het, zeg ik uit mijn hoofd. Ik stelde de vraag: in hoeverre krijgen universiteiten of andere onderwijsinstellingen de informatie op het moment dat hun eigen studenten op hun eigen onderwijsinstellingen strafbare feiten hebben gepleegd? Nu ik het heb gelezen, begrijp ik hoe het juridisch in elkaar zit, maar wat ik eigenlijk wil weten is meer gericht op de praktijk. Krijgen deze onderwijsinstellingen de gegevens ook actief of moeten ze daar zelf om vragen met allerlei aanvraagformulieren, dossiers et cetera?

Dank je wel.

De voorzitter:

Dank u wel. Dan gaan we nu luisteren naar mevrouw Moorman. Zij spreekt namens de fractie GroenLinks-Partij van de Arbeid. Gaat uw gang.

Mevrouw **Moorman** (GroenLinks-PvdA):

Dank u, voorzitter. Ik heb vier moties.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de Inspectie van het Onderwijs scholen in het voortgezet onderwijs beoordeelt op basis van het Onderwijsresultatenmodel met de indicatoren doorstroom in de onderbouw en bovenbouw, eindexamencijfers en positie ten opzichte van het basisschooladvies;

overwegende dat scholen die inclusief onderwijs bieden relatief meer leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften hebben en hierdoor onbedoeld lager kunnen scoren binnen dit model;

overwegende dat inclusief onderwijs niet ontmoedigd mag worden door perverse prikkels in de beoordeling van scholen;

verzoekt de regering de Inspectie van het Onderwijs bij de herziening van de onderzoekskaders de opdracht mee te geven om de kaders zo aan te passen dat het bieden van inclusief onderwijs niet nadelig uitwerkt voor de beoordeling van scholen, en

de Kamer hier voor de behandeling van de begroting van 2027 over te informeren,
en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door de leden Moorman, Westerveld, Armut, Stoffer, Rooderkerk en Ceder.

Zij krijgt nr. 93 (36800-VIII).

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat Kamerbreed is uitgesproken dat de afhankelijkheid van commerciële detacherings- en uitzendbureaus in het onderwijs onwenselijk is en dat onderwijsregio's zelf publieke invalpools kunnen organiseren;

constaterende dat hiervan in meerdere regio's al succesvolle voorbeelden bestaan;

overwegende dat in 2023 in het primair onderwijs circa 245 miljoen en in het voortgezet onderwijs circa 205 miljoen werd uitgegeven aan commerciële inhuur van leraren;

overwegende dat publiek onderwijsgeld zo veel mogelijk ten goede moet komen aan het onderwijs en de positie van leraren;

verzoekt de regering om bindende afspraken te maken met het onderwijsveld om commerciële inhuur stapsgewijs af te bouwen, publieke invalpools in alle onderwijsregio's te versterken en te borgen dat scholen per schooljaar 2028-2029 uitsluitend gebruikmaken van publieke invalpools,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door de leden Moorman en Beckerman.

Zij krijgt nr. 94 (36800-VIII).

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat het aankomende kabinet voornemens is om een staatscommissie in te stellen die de crisis in de leerprestaties van onze leerlingen op taal, lezen, schrijven en rekenen gaat onderzoeken;

overwegende dat wetenschappelijk onderzoek aantoont dat leerprestaties van kinderen mede worden beïnvloed door hun thuissituatie, sociaal-economische achtergrond, deelname aan voorschoolse educatie en het moment van selectie in het onderwijs;

verzoekt de opdracht aan de staatscommissie te verrijken met een analyse van de oorzaken van verschillen tussen scholen en leerlingen en daarbij in ieder geval het effect van voor- en vroegschoolse educatie, kinderopvang en vroegselectie mee te nemen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Moorman en Ergin.

Zij krijgt nr. 95 (36800-VIII).

Mevrouw **Moorman** (GroenLinks-PvdA):
Tot slot.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat er door het aankomende kabinet voor is gekozen om een minister en een staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap aan te stellen;

overwegende dat het nog niet duidelijk is hoe de portefeuilles verdeeld worden over de minister en de staatssecretaris;

overwegende dat funderend onderwijs in de portefeuillevdeling van bewindspersonen altijd ondergeschikt wordt gemaakt aan hoger onderwijs, hetgeen de indruk wekt dat hoger onderwijs belangrijker wordt gevonden;

overwegende dat juist in het funderend onderwijs veel problemen spelen die met prioriteit moeten worden opgelost;

verzoekt de regering om funderend onderwijs in de verdeling van portefeuilles niet ondergeschikt te maken aan het hoger onderwijs,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Moorman, Stoffer en Claassen.

Zij krijgt nr. 96 (36800-VIII).

Mevrouw **Moorman** (GroenLinks-PvdA):
Dank u wel.

De voorzitter:

Dank u wel. Dan gaan we nu luisteren naar mevrouw Tseggai, die ook spreekt namens GroenLinks-Partij van de Arbeid.

Mevrouw **Tseggai** (GroenLinks-PvdA):
Dank u wel, voorzitter. Drie moties van mijn zijde.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat het in een krappe arbeidsmarkt inefficiënt is als mbo-studenten en zijinstromers opnieuw examens moeten doen terwijl zij al aantoonbaar beschikken over basisvaardigheden in Nederlands, Engels en/of wiskunde;

constaterende dat zijinstromers hierdoor onnodige drempels ervaren bij het afronden van hun opleiding, wat leidt tot demotivatie, vermijdbare uitval en vertragingen, juist in sectoren met grote arbeidstekorten;

overwegende dat onder meer de MBO Raad, JOBmbo, NRTO, VNO-NCW en MKB-Nederland hebben verzocht om aanpassing van het vrijstellingenbeleid van de generieke vakken;

overwegende dat de examencommissie een belangrijke rol speelt bij de beoordeling van vrijstellingsaanvragen en daarmee de diplomawaarde geborgd blijft;

verzoekt de regering het vrijstellingenbeleid voor generieke examens in het mbo te verruimen, conform eerdere voorstellen van betrokken onderwijspartijen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door het lid Tseggai.

Zij krijgt nr. 97 (36800-VIII).

Mevrouw **Tseggai** (GroenLinks-PvdA):
Dan de tweede motie.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat nog steeds een deel van de studenten geen stagevergoeding ontvangt;

overwegende dat in het coalitieakkoord Aan de slag is opgenomen dat een wettelijk verplichte stagevergoeding wordt ingevoerd;

overwegende dat er nu een Kamermeerderheid is die voorstander is van de invoering van een wettelijke stagevergoeding;

overwegende dat het voorbereidende werk voor deze wet reeds door de demissionaire

regering is verricht en er een verkenning ligt met een aantal te maken afwegingen;
spreekt uit dat de Kamer de geschetste afwegingen zo snel mogelijk moet bespreken;
verzoekt de regering daarna voortvarend te starten met het opstellen en indienen van de wet die voorziet in een wettelijk verplichte stagevergoeding,
en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door het lid Tseggai.

Zij krijgt nr. 98 (36800-VIII).

Mevrouw **Tseggai** (GroenLinks-PvdA):
Dan de laatste motie.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat mbo-studenten alleen bij hoge uitzondering restitutie van cursus- of lesgeld krijgen als zij vroegtijdig stoppen met hun studie, terwijl hbo- en wo-studenten automatisch en zonder voorwaarden hun collegegeld terugkrijgen;

constaterende dat mbo-studenten een gelijkwaardige behandeling zouden moeten krijgen als het aankomt op de restitutie van het cursus- of lesgeld;

verzoekt de regering het mogelijk te maken dat per schooljaar 2027-2028 mbo-studenten op dezelfde wijze restitutie van hun cursus- of lesgeld ontvangen als bij het collegegeld van hbo- en wo-studenten,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door het lid Tseggai.

Zij krijgt nr. 99 (36800-VIII).

Mevrouw **Tseggai** (GroenLinks-PvdA):
Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter:

Dank u wel. Dan gaan we nu luisteren naar mevrouw Abdi, die ook spreekt namens GroenLinks-Partij van de Arbeid. Gaat uw gang.

Mevrouw **Abdi** (GroenLinks-PvdA):

Dank. Ik wil ook de bewindslieden bedanken voor hun tijd. Ik heb een tweetal moties.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat leden van de raad van toezicht van universiteiten door de minister van OCW worden benoemd, geschorst en ontslagen, en dat de minister de raad van toezicht van hogescholen een aanwijzing kan geven;

van mening dat de ministeriële stelselverantwoordelijkheid voor hogescholen en universiteiten niet mag betekenen dat de minister politiek gemotiveerde invloed kan uitoefenen op hogeronderwijsinstellingen;

verzoekt de regering om de institutionele onafhankelijkheid van hogeronderwijsinstellingen te waarborgen en daarvoor wetsvoorstellen aan de Kamer voor te leggen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door het lid Abdi.

Zij krijgt nr. 100 (36800-VIII).

Mevrouw **Abdi** (GroenLinks-PvdA):

De tweede motie.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat wordt ingezet op een structurele investering in onderzoek en wetenschap richting de Lissabondoelstelling van 3% van het bbp aan publieke en private R&D-investeringen;

van mening dat helderheid over de overheidsbijdrage aan investeringen in wetenschap en innovatie noodzakelijk is;

verzoekt de regering om binnen de 3%-doelstelling expliciet in kaart te brengen welk aandeel noodzakelijk is voor publieke wetenschappelijke investeringen, daarbij inzichtelijk te maken welke gevolgen recente bezuinigingen hebben voor het behalen van dit wetenschappelijke aandeel en de Kamer hierover te informeren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door het lid Abdi.

Zij krijgt nr. 101 (36800-VIII).

Mevrouw **Abdi** (GroenLinks-PvdA):

Tot slot, voorzitter. Als u 't mij toestaat, heb ik nog een vervolgvraag aan de minister naar aanleiding van de vragen die ik heb gesteld over de financiering en de rol daarvan bij de onafhankelijkheid van onderzoek. Ik vond de beantwoording een beetje algemeen. Mijn vraag aan de minister is: kan hij inzichtelijk maken wat voor rol dit speelt bij onderzoek, zeker als het gaat om privaat of buitenlands geld? In hoeverre bestaat hier een overzicht van? Kan hij dat overzicht dan misschien aan de Kamer doen toekomen?

Dank u wel.

De **voorzitter**:

Dank u wel. Dan gaan we nu luisteren naar mevrouw Raijer van de PVV. Gaat uw gang.

Mevrouw **Raijer** (PVV):

Dank u wel, voorzitter. Ik heb twee moties. Ik wil de bewindslieden bedanken voor hun antwoorden.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat Joodse studenten op scholen en universiteiten structureel worden geconfronteerd met intimidatie, bedreiging en onveiligheid;

overwegende dat falend bestuur in het onderwijs directe gevolgen heeft voor de veiligheid van Joodse studenten;

verzoekt de regering onderwijsinstellingen te verplichten bij antisemitische incidenten onmiddellijk disciplinaire maatregelen te nemen, waaronder schorsing of verwijdering, en instellingen die hierin nalatig zijn financieel en bestuurlijk te sanctioneren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door het lid Raijer.

Zij krijgt nr. 102 (36800-VIII).

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat recente uitspraken van het College voor de Rechten van de Mens de druk vergroten om islamitische gebedsruimtes in openbare scholen te normaliseren;

overwegende dat het openbaar onderwijs niet dient te worden ingezet als instrument om islamisering via het onderwijs te bevorderen;

verzoekt de regering islamitische gebedsruimtes binnen scholen, in het bijzonder in het

openbaar onderwijs, wettelijk te verbieden en de Inspectie van het Onderwijs te belasten met de handhaving hiervan,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Raijer en Wilders.

Zij krijgt nr. 103 (36800-VIII).

De heer Ergin heeft nog een vraag, mevrouw Raijer. Wilt u nog even terugkomen?

De heer Ergin (DENK):

Als ik het goed begrijp, stelt de PVV nu voor om het onmogelijk te maken dat het islamitische gebed op scholen door kinderen wordt uitgeoefend. Alleen, in de wet — we hebben in Nederland gelukkig de wet — over primair en voortgezet onderwijs staat dat er ruimte moet zijn voor alle levensbeschouwelijke opvattingen en dat er respect moet zijn voor de identiteit van de leerlingen. Ik vraag me dus af wat mevrouw Raijer hier aan het doen is. Dient ze een motie in voor de show, om te kunnen zeggen: kijk wat voor lelijke moties wij over moslims indienen? Of zegt ze eigenlijk dat we in Nederland de wet niet moeten toepassen als het om moslims gaat?

Mevrouw Raijer (PVV):

Nee, we vinden dat het islamitische gebed helemaal niet thuishoort in een school, met name niet in het openbaar onderwijs. Dat moeten namelijk gewoon neutrale scholen zijn.

De heer Ergin (DENK):

Dat zegt de wet dus ook. Tegelijkertijd zegt de wet dat je ook ruimte moet geven aan religieuze leerlingen, dat je respect moet hebben voor de levensbeschouwelijke opvattingen van de leerlingen. Ik probeer deze motie te plaatsen in dat licht. De wet is dus duidelijk. Die zegt dat het mag. Ik ben benieuwd waarom de PVV nu opeens met een motie komt die zich specifiek op moslimkinderen richt. Ik begrijp dat gewoon niet. Ik vraag daarover nadere uitleg.

Mevrouw Raijer (PVV):

Ik zal het u nog eens duidelijk uitleggen: wij vinden dat islamitische gebedsruimten niet in het openbare onderwijs thuishoren. Daarbij kent u ons standpunt wat betreft de islam, namelijk dat die niet onze normen en waarden deelt. Daar zult u het mee moeten doen.

De voorzitter:

Meneer Ergin, afrondend op dit punt.

De heer Ergin (DENK):

Ik ga een conclusie trekken. Gelukkig bepaalt niet de PVV wat wel of niet kan in dit land; dat doet de wet. En de wet is heel duidelijk. Die zegt dat iedereen in dit land die ruimte heeft. Ik heb de beantwoording van de minister ook gehoord. De minister zegt heel duidelijk dat die ruimte er is. Ik ben daar blij mee. Ik ben trots op al de leerlingen van de 180 scholen die gewoon voor hun rechten opkomen, ondanks de PVV.

Mevrouw **Raijer** (PVV):
Ik hoorde geen vraag.

De **voorzitter**:

Dan gaan we verder naar de volgende spreker. Dat is mevrouw Armut, die spreekt namens het CDA.

Mevrouw **Armut** (CDA):
Dank, voorzitter. Ik heb twee moties.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de inspectie werkt met het Onderwijsresultatenmodel;

constaterende dat een van de vier indicatoren in het Onderwijsresultatenmodel de positie is van de leerling in leerjaar 3 in het voortgezet onderwijs ten opzichte van het basisschooladvies;

constaterende dat als de positie van de leerling anders is dan het basisschooladvies dit tot een negatieve(re) score voor de middelbare school kan leiden;

overwegende dat er gegronde redenen kunnen zijn waarom er gekozen wordt voor een praktische opleiding of anderszins passende onderwijsroute;

overwegende dat in 2027 een grondige herziening van de onderzoekkaders en hierdoor ook van het Onderwijsresultatenmodel gepland staat;

verzoekt de regering bij de herziening van de onderzoekkaders en het Onderwijsresultatenmodel het feit dat de keuze voor een andere onderwijsroute kan leiden tot een negatieve(re) score mee te nemen en te onderzoeken of dit kan worden bijgesteld in de nieuwe onderzoekkaders,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door de leden Armut, Rooderkerk, Boomsma, Beckerman, Claassen, Ceder en Moorman.

Zij krijgt nr. 104 (36800-VIII).

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de door OCW gehanteerde financiële subsidie-eisen voor de maatschappelijke diensttijd (mdt) 2025 in de praktijk hebben geleid tot uitsluiting van met name anbi-organisaties en andere maatschappelijke organisaties met beperkt eigen

vermogen;

constaterende dat er in 2025 van de 281 ingediende aanvragen voor mdt-subsidie slechts 85 aanvragen zijn gehonoreerd en 196 zijn afgewezen, waaronder aanvragen van organisaties die sinds 2018 onderdeel uitmaken van het mdt-netwerk;

overwegende dat mdt zich heeft bewezen als investering in sociale samenhang, burgerschap en talentontwikkeling van jongeren, en dat de Rijksoverheid de afgelopen jaren heeft geïnvesteerd in de opbouw van een landelijk dekkend, duurzaam en weerbaar mdt-netwerk;

overwegende dat de continuïteit van ervaren en kwalitatieve mdt-aanbieders en samenwerkingsverbanden van groot belang is voor het behoud van dit netwerk en voor het aanbod van mdt-trajecten aan jongeren;

verzoekt de regering om bij de vormgeving van het subsidiekader voor de Subsidieregeling MDT voor 2026 en volgende jaren het mdt-netwerk op basis van kwaliteit expliciet te borgen, en daarbij maatregelen op te nemen die de continuïteit van bewezen kwalitatieve mdt-projecten en samenwerkingsverbanden waarborgen met aandacht voor landelijke spreiding, en een substantieel deel van het beschikbare budget te reserveren voor bestaande mdt-uitvoerders, met daarnaast ruimte voor nieuwe initiatieven,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door de leden Armut en Ceder.

Zij krijgt nr. 105 (36800-VIII).

Mevrouw **Armut** (CDA):

Dank u wel.

De **voorzitter**:

U kunt ademhalen en mevrouw Moorman heeft een vraag voor u.

Mevrouw **Armut** (CDA):

Ja, ik moest heel snel vanwege de tijd.

Mevrouw **Moorman** (GroenLinks-PvdA):

Ik snap die laatste motie, over de maatschappelijke diensttijd, heel goed, met daarbij de vraag hoe we ervoor kunnen zorgen dat dat zo goed mogelijk terechtkomt. Uit eerder onderzoek is gebleken dat er hele grote regionale verschillen zijn. In Limburg en Zeeland was het bijvoorbeeld eigenlijk nul, terwijl er in Zuid-Holland en Noord-Holland juist heel veel trajecten waren. Is dan niet het risico dat je die verschillen in stand houdt op het moment dat je dit gaat borgen, het "al bewezen effectief"?

Mevrouw **Armut** (CDA):

Dat is een hele begrijpelijke vraag van mevrouw Moorman. Volgens mij maakt ze zich er

terecht zorgen over of het wel echt een regionaal dekkend netwerk is. Dat is echt de insteek en dat is ook altijd het uitgangspunt geweest, maar je ziet inderdaad dat het in sommige provincies wat moeilijker is. Wel ben ik het er helemaal mee eens dat er ook in Oost-Groningen en Zeeland een mogelijkheid moet zijn om een maatschappelijke diensttijd te hebben, dus ik heb dat ook toegevoegd aan het dictum van de motie. Ik hoop dat het daarbij dus de blijvende aandacht van het ministerie heeft.

De voorzitter:

Dank u wel.

Mevrouw **Armut** (CDA):

Dan zou ik nog terugkomen — dat doe ik in mijn laatste seconde — op de vraag wat er is afgesproken over de Wet toezicht informeel onderwijs. Daarover kan ik zeggen dat het voorstel niet in zijn huidige vorm naar de Kamer zal komen.

De voorzitter:

Dank u wel. Ik gaf net te veel ruimte, merk ik. De heer Ergin, u was er als eerste.

De heer **Ergin** (DENK):

Voor de goedwillende verstaander lijkt "niet in de huidige vorm" iets positiefs, maar als je goed luistert, zegt mevrouw Armut eigenlijk dat er wel een vorm van wetgeving voor toezicht op informeel onderwijs gaat komen. Klopt dat?

Mevrouw **Armut** (CDA):

Ik ben blij dat de heer Ergin nog even doorvraagt. Ik had namelijk geen tijd meer, maar kan er nu wat langer bij stilstaan. De wet is nooit ingediend; die is in internetconsultatie gegaan. De heer Ergin stond zelf ook al stil bij wat de reacties waren. Ik zeg dus: in de vorm zoals die in internetconsultatie is gegaan, zal die niet naar de Kamer gaan, omdat het kabinet aan de slag gaat met een nieuw voorstel.

De heer **Ergin** (DENK):

Wat zal er dan anders zijn aan dat nieuwe voorstel? Wat verwacht het CDA er althans van, zou ik aan mevrouw Armut willen vragen.

Mevrouw **Armut** (CDA):

In zo'n nieuw voorstel, waar het kabinet dus mee aan de slag moet gaan, zal worden gewerkt aan specifieke wetgeving om beïnvloeding uit onvrije landen tegen te gaan. Dat is dus anders dan in de wet die in internetconsultatie is gegaan. Het is aan een nieuw kabinet om uiteindelijk dat voorstel te maken. Dat zal dus niet de Wet toezicht informeel onderwijs zijn omdat die hele grote delen van het maatschappelijk leven, zoals de scouting, zondagsscholen en activiteiten van politieke jongerenorganisaties zou onderwerpen aan toezicht. De wet komt dus niet in die vorm, maar het kabinet gaat aan de slag met een andere vorm.

De voorzitter:

Dank u wel. Dan gaan we luisteren naar uw collega mevrouw Straatman. Zij spreekt namens het CDA.

Mevrouw **Straatman** (CDA):

Dank u wel, voorzitter. Ook namens mij dank aan de bewindspersonen voor de beantwoording. Ik heb ook twee moties.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de huidige onderwijswetgeving ertoe leidt dat hbo-bachelors die een wo-master willen volgen om onduidelijke redenen geen recht hebben op een extra jaar basisbeurs terwijl dit omgekeerd wel het geval is;

overwegende dat de Centrale Raad van Beroep in een uitspraak over deze situatie heeft aangegeven dat sprake is van "een onvolmaakt systeem", maar dat het aan de wetgever is om deze situatie te veranderen;

verzoekt de regering een wetswijziging te verkennen die deze ongelijkheid wegneemt en ervoor zorgt dat hbo-bachelors die een wo-master willen volgen hetzelfde recht op studiefinanciering krijgen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door de leden Straatman, Rooderkerk, Abdi, Rajkowski, Claassen en Boomsma.

Zij krijgt nr. 106 (36800-VIII).

Mevrouw **Straatman** (CDA):

Dan de tweede motie, naar aanleiding van het interruptiedebatje van zojuist.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de minister van Justitie en Veiligheid onderzoekt welke mogelijkheden er zijn om civielrechtelijke aansprakelijkheid bij vernielingen door demonstranten vaker in te zetten;

overwegende dat civielrechtelijke aansprakelijkheid kan helpen bij het efficiënter verhalen van schade op de individuele relschoppers, zodat zij de door hen aangerichte schade zelf betalen;

overwegende dat deze route ook universiteitsbesturen meer mogelijkheden biedt om op te kunnen treden tegen vernielingen op universiteiten als gevolg van demonstraties;

verzoekt de regering om in pilots over civielrechtelijk schadeverhaal ook expliciet mee te nemen welke mogelijkheden er zijn om dit toe te passen bij vernielingen tijdens demonstraties op universiteiten en hiervoor handvatten voor universiteitsbesturen uit te

werken,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door de leden Straatman, Boomsma en Rajkowski.

Zij krijgt nr. 107 (36800-VIII).

Dank u wel. Dan gaan we nu luisteren naar de heer Boomsma, die spreekt namens de fractie van JA21.

De heer **Boomsma** (JA21):

Dank u wel, voorzitter. Ook veel dank aan de bewindspersonen voor hun tomeloze demissionaire inzet en ook voor de beantwoording van de vragen.

Ik heb drie moties.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat instellingen voor hoger onderwijs kampen met dalende studentenaantallen door demografische ontwikkelingen;

overwegende dat de manier waarop instellingen nu worden gefinancierd, betekent dat het in stand houden van kleinere studies met weinig studenten, zoals bijvoorbeeld kleine talen, onder druk staat als ook de grotere opleidingen moeten bezuinigen door dalende aantallen;

overwegende dat juist de kleine opleidingen op universiteiten en hogescholen van grote waarde zijn om te behouden en het van groot cultureel en maatschappelijk belang is dat ook kleine opleidingen in Nederland behouden blijven;

verzoekt het kabinet met een voorstel te komen om de modellen en regels voor de financiering van het hoger onderwijs zo te wijzigen dat instellingen een solide aanbod aan kleinere opleidingen in stand (kunnen) houden,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door het lid Boomsma.

Zij krijgt nr. 108 (36800-VIII).

De heer **Boomsma** (JA21):

Dan een andere motie.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat er in de academische wereld al geruime tijd zorgen worden geuit over een gebrek aan pluriformiteit, met name in de sociale wetenschappen en de geesteswetenschappen;

overwegende dat het voor de academische vrijheid, die is verankerd in artikel 1.6 van de Wet op het hoger onderwijs, van groot belang is dat er voldoende ruimte blijft voor ongebonden onderzoek, met ook voldoende vrijheid om de consensus te bevragen;

van mening dat academische vrijheid gebaat is bij wetenschap zonder taboes, omdat het gevaar altijd op de loer ligt dat dominante opvattingen onvoldoende worden uitgedaagd;

overwegende dat het gepresenteerde coalitieakkoord voorstelt om de budgetten voor onderwijs en onderzoek te verhogen;

verzoekt het kabinet bij de Voorjaarsnota met een voorstel te komen over het vergroten en waarborgen van de academische vrijheid door meer ruimte te bieden voor ongebonden onderzoek, en een deel van het budget voor wetenschappelijk onderzoek ten goede te laten komen aan onderzoek dat dominante invalshoeken of narratieven onderzoekt en/of bevraagt,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door het lid Boomsma.

Zij krijgt nr. 109 (36800-VIII).

De heer **Boomsma** (JA21):

Tot slot, de volgende motie.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat er in de academische wereld al geruime tijd zorgen worden geuit over een gebrek aan pluriformiteit aan perspectieven in met name de sociale wetenschappen en de geesteswetenschappen;

overwegende dat aan de doelen inclusie en diversiteit niet is voldaan wanneer perspectieven ontbreken die afwijken van het dominante narratief;

overwegende dat eenzijdigheid in invalshoeken een risico is voor de wetenschappelijke vitaliteit en kan leiden tot ideologische disciplineren van wetenschappers;

verzoekt de regering te verkennen of en in hoeverre een zorgplicht voor pluriformiteit voor universiteiten en hogescholen een plaats kan krijgen in de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door het lid Boomsma.

Zij krijgt nr. 110 (36800-VIII).

Dat geeft aanleiding tot een vraag. Mevrouw Abdi, gaat uw gang.

Mevrouw **Abdi** (GroenLinks-PvdA):

Ik heb een vraag ter verduidelijking aan mijn collega Boomsma over zijn eerste motie. U heeft het over dominante invalshoeken. Kunt u even toelichten wat u hier precies mee bedoelt?

De heer Boomsma (JA21):

Zeker. Er is natuurlijk ook al eerder een uitgebreidere discussie in de Kamer gevoerd, naar aanleiding van onderzoeken van de KNAW en naar aanleiding van het rondetafelgesprek waarin dat ook veel is besproken. Ik vind het belangrijk om daar opnieuw aandacht voor te vragen en dat verder te brengen. Elke menselijke groep heeft altijd de neiging tot een bepaald conformisme. Juist in de academische setting en bij onderzoek en onderwijs is het belangrijk dat je voldoende ruimte hebt voor de perspectieven die zo'n dominante consensus bevragen. Een voorbeeld dat recentelijk natuurlijk aan de orde is geweest, is migratieonderzoek. Onderzoekers die een meer kritische blik hebben op migratie en de gevolgen daarvan, kwamen eigenlijk niet aan bod op de universiteiten en dat onderzoek werd niet gedaan. Nu wordt dat alleen in Berlijn door Nederlandse onderzoekers uitgevoerd, bijvoorbeeld.

Mevrouw **Abdi** (GroenLinks-PvdA):

Als ik deze redenering goed volg, is de heer Boomsma het dan niet met mij eens dat dit de suggestie wekt dat als hij het wellicht oneens is met een onderzoek of delen ervan, hij dan meteen de validiteit van het onderzoek ondergraaft? Volgens mij moeten we dat niet willen met elkaar. Is de heer Boomsma het met mij eens dat we heel terughoudend moeten zijn met de suggestie wekken dat bepaalde typen onderzoek niet wetenschappelijk gevalideerd zijn of dat onderzoekers niet een bepaalde route hebben doorlopen, ongeacht wat onze standpunten zijn?

De heer Boomsma (JA21):

Je kunt je natuurlijk afvragen of het suggesties wekt als je een bepaald thema aansnijdt. Mevrouw Abdi heeft het natuurlijk zelf ook over academische vrijheid gehad en heeft daar ook net een motie over ingediend. Het feit dat je het belang daarvan benadrukt, hoeft niet meteen de suggestie te wekken dat het een enorm gevaar is, maar juist voor de waarheidsvinding is het van belang om daarnaar te blijven streven. Juist voor de positie en de status van wetenschap en het vertrouwen in de wetenschap is het van belang dat je de academische vrijheid hooghoudt.

De **voorzitter**:

Kort en afrondend, mevrouw Abdi.

Mevrouw **Abdi** (GroenLinks-PvdA):

Tot slot, voorzitter. Mijn tweede interruptie. Ik merk bij mezelf, zeg ik gewoon heel eerlijk en transparant, terughoudendheid, juist omdat ik denk dat academische vrijheid een heel belangrijk goed is. In eerdere discussies, ook in de Kamer, ging het ook over politieke druk van buitenaf en bepaalde suggesties die werden gewekt over wetenschappers en instellingen. In dit huis is zelfs een meldpunt gestart voor te linkse wetenschappers. Juist omdat we de academische vrijheid niet moeten gaan politiseren, moeten we terughoudend zijn met een oordeel vellen over bepaalde typen onderzoeken. Ik hoop dat de heer Boomsma dit kan meenemen in zijn denken.

De heer **Boomsma** (JA21):

Maar juist om te voorkomen dat de discussie op een onverstandige manier politiseert, is het goed om het belang ervan te benadrukken. Volgens mij had mevrouw Abdi het over politieke druk. Zij denkt dan waarschijnlijk aan een Trump in Amerika of dat soort dingen. Dat is natuurlijk een andere bedreiging voor de academische vrijheid, die we evenzeer serieus moeten nemen. Juist om die in alle facetten te beschermen, is het belangrijk om hier aandacht voor te hebben.

Dank u wel.

De **voorzitter**:

Dank u wel. Dan gaan we nu luisteren naar de heer Russcher, die spreekt namens de fractie van Forum voor Democratie. Gaat uw gang.

De heer **Russcher** (FVD):

Dank, voorzitter. Ik heb twee moties.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat het leenstelsel ertoe heeft geleid dat studenten tussen 2015 en 2023 geen aanspraak konden maken op een basisbeurs en veel van deze studenten hierdoor een aanzienlijke studieschuld hebben opgebouwd, en de rente op studieschulden de afgelopen jaren is gestegen;

overwegende dat tijdens de invoering van het leenstelsel sprake was van langdurig lage rentes en veel (oud-)studenten hun financiële keuzes mede op basis daarvan hebben gemaakt;

verzoekt de regering te onderzoeken op welke wijze voor de groep die onder het leenstelsel viel de rentelast structureel kan worden beperkt, waaronder het scenario van een rente van 0%,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door het lid Russcher.

Zij krijgt nr. 111 (36800-VIII).

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat studenten tussen 2015 en 2023 door het leenstelsel geen aanspraak hadden op een basisbeurs en inmiddels is besloten deze beurs te herinvoeren;

overwegende dat de huidige tegemoetkoming voor deze groep niet in verhouding staat tot de misgelopen aanspraken en er daarmee verschil in behandeling bestaat tussen cohorten;

verzoekt de regering te bezien hoe kan worden gekomen tot een ruimhartigere compensatie voor studenten die tussen 2015 en 2023 onder het leenstelsel vielen, en de Kamer hierover te informeren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door het lid Russcher.

Zij krijgt nr. 112 (36800-VIII).

De heer **Russcher** (FVD):

Dank u wel.

De **voorzitter**:

Dank u wel. Dan gaan we nu luisteren naar de heer Ergin, die spreekt namens de fractie van DENK. Gaat uw gang.

De heer **Ergin** (DENK):

Voorzitter, dank u wel. Ik heb drie moties. Motie nummer één.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de behandeling van de Wet planmatige aanpak onderwijshuisvesting binnenkort plaatsvindt;

constaterende dat het inlopen van achterstanden in de onderwijshuisvesting een investeringsopgave van meerdere miljarden euro's betreft en gemeenten aangeven dat daarvoor structureel onvoldoende middelen beschikbaar zijn;

overwegende dat middelen die via het gemeentefonds beschikbaar worden gesteld niet

geormerkt zijn en daardoor niet altijd aantoonbaar worden ingezet voor onderwijshuisvesting;

verzoekt de regering om vóór de behandeling van de Wet planmatige aanpak onderwijshuisvesting inzichtelijk te maken welke mogelijkheden er zijn om middelen voor onderwijshuisvesting (deels) te oormerken, wat de juridische en financiële consequenties daarvan zijn en hoe dit kan bijdragen aan het versneld terugdringen van de onderwijshuisvestingsachterstanden,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door het lid Ergin.

Zij krijgt nr. 113 (36800-VIII).

De heer **Ergin** (DENK):

De tweede motie.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat uit de monitor werkagenda en Stagepact mbo 2025 blijkt dat basisafspraken binnen het Stagepact mbo nog onvoldoende worden nageleefd, waaronder het realiseren van minimaal drie contactmomenten, een effectieve aanpak van stagediscriminatie, hogere tevredenheid over stagebegeleiding, goed functionerende en voldoende bekende meldpunten op alle scholen en duidelijkheid over de definitie van kansengelijkheid;

verzoekt de regering om concrete, resultaatgerichte en afdwingbare maatregelen te treffen om de uitvoering van het Stagepact mbo aantoonbaar te verbeteren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door het lid Ergin.

Zij krijgt nr. 114 (36800-VIII).

De heer **Ergin** (DENK):

De laatste motie.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat op circa 180 middelbare scholen beleid bestaat waarbij het verrichten van gebed tijdens schooltijd wordt verboden of feitelijk onmogelijk wordt gemaakt;

overwegende dat de wetgeving rond openbaar onderwijs uitgaat van respect en ruimte voor ieders godsdienst of levensovertuiging;

verzoekt de regering om duidelijk richting schoolbesturen uit te spreken dat een algemeen gebedsverbod niet verenigbaar is met de wet en waar nodig passende stappen te zetten om naleving van de wet te waarborgen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door het lid Ergin.

Zij krijgt nr. 115 (36800-VIII).

De **voorzitter**:

Dank u wel. Dan gaan we luisteren naar de heer Stoffer, die spreekt namens de fractie van de SGP.

De heer **Stoffer** (SGP):

Voorzitter, dank. Twee moties.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat 38% van de leerkrachten in het voortgezet onderwijs te maken heeft met Holocaustbagatellisering of -verdraaiing, maar dat de inspectie nauwelijks meldingen krijgt over antisemitisme;

verzoekt de regering de inspectie te verzoeken actief aandacht te besteden aan antisemitisme in het kader van onderzoeken naar veiligheid en waar nodig handhavend op te treden,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door de leden Stoffer, Ceder, Claassen en Van der Plas.

Zij krijgt nr. 116 (36800-VIII).

De heer **Stoffer** (SGP):

De tweede motie.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat scholen volgens de onderwijsinspectie te veel taken op hun bord

krijgen van de politiek en dat wettelijke kerntaken elkaar kannibaliseren;

constaterende dat de Onderwijsraad en de Raad van State zeer kritisch hebben geadviseerd over het wetsvoorstel Strategisch personeelsbeleid;

verzoekt de regering het wetsvoorstel Strategisch personeelsbeleid in te trekken,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door het lid Stoffer.

Zij krijgt nr. 117 (36800-VIII).

De heer Stoffer (SGP):

Voorzitter, tot slot. Mijn excuses aan de bewindslieden voor het feit dat ik te laat was. Dat kwam door omstandigheden. Veel dank voor de beantwoording. Ik heb gehoord dat zeker de minister een aantal zeer aardige dingen in mijn richting heeft gezegd. Dat luister ik terug als ik straks in de auto naar Elspeet ga.

Dank u wel.

De voorzitter:

Een goede reis alvast. Dan gaan we nu luisteren naar de heer Ceder, die spreekt namens de ChristenUnie.

De heer Ceder (ChristenUnie):

Voorzitter. Ook ik wil de heer Stoffer alvast een fijne reis toewensen. Ik heb een paar moties.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat de maatschappelijke diensttijd (mdt) bijdraagt aan het burgerschap en de maatschappelijke weerbaarheid van jongeren;

overwegende dat het van belang is om met de middelen voor maatschappelijke diensttijd zo veel mogelijk jongeren te bereiken en dat hiertoe de samenwerking met maatschappelijke partners en andere departementen als Defensie dient te worden versterkt, op basis van gelijkwaardigheid;

verzoekt de regering om, interdepartementaal en in samenwerking met maatschappelijke partners, waaronder het bestaande mdt-netwerk, gezamenlijke ambities voor verdere uitvoering, bestendinging en versterking van maatschappelijke diensttijd op te stellen, en de Kamer hier voorafgaand aan de begrotingsbehandeling van 2027 middels een concrete mdt-agenda over te informeren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door de leden Ceder en Armut.

Zij krijgt nr. 118 (36800-VIII).

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de Taskforce Antisemitismebestrijding stelt dat de sociale veiligheid van Joodse studenten en medewerkers onder druk staat en diverse voorstellen doet om deze te versterken;

overwegende dat een van de adviezen hogeronderwijsinstellingen vraagt te onderzoeken of er voldoende laagdrempelige faciliteiten zijn voor geestelijke ondersteuning bij zorgen en problemen onder Joodse studenten en medewerkers en stelt dat waar er behoefte is aan pastorale ondersteuning, zal moeten worden gezien hoe deze het beste gefaciliteerd kan worden;

verzoekt de regering om in overleg met de onderwijskoepels, het Nederlands-Joods Studenten Overleg, de landelijke studentenrabbijn en andere experts voortvarend aan de slag te gaan met bovenstaand advies om zo het (geestelijk) welzijn van Joodse studenten en medewerkers te verbeteren, en de Kamer voor het zomerreces over de uitkomsten te informeren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door de leden Ceder, Rajkowski, Straatman en Van der Plas.

Zij krijgt nr. 119 (36800-VIII).

De heer **Ceder** (ChristenUnie):
Tot slot.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de Kamer met ruime meerderheid de regering heeft verzocht om het wettelijk verankeren van digitale toegankelijkheid in het onderwijsdomein, maar dat er nog geen wetsvoorstel naar de Kamer is gekomen;

constaterende dat uit de monitor VN-verdrag Handicap 2025 blijkt dat minder dan de helft van de onderwijsinstellingen digitale toegankelijkheid noemt als thema waarop gefocust is afgelopen jaar;

verzoekt de regering om, voorafgaand aan de wettelijke verplichting, in gesprek te gaan met het onderwijsveld en (organisaties voor) studenten met een beperking om als eerste

stap de normen van de WCAG en inclusief digitaal ontwerpen op te laten nemen in de inkoopvoorwaarden voor digitale leermiddelen, leerlingvolgsystemen en leeromgevingen, websites en apps,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door het lid Ceder.

Zij krijgt nr. 120 (36800-VIII).

De heer Ceder (ChristenUnie):

Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter:

Dank u wel. Dan gaan we nu luisteren naar mevrouw Beckerman, die spreekt namens de fractie van de SP. Gaat uw gang.

Mevrouw Beckerman (SP):

Voorzitter.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat er al jaren grote problemen zijn met het leerlingenvervoer, waaronder te lange ritten, ongeschikte vervoersmiddelen en kinderen die überhaupt niet worden opgehaald;

overwegende dat leerlingenvervoer voor een grote groep leerlingen van met name het speciaal onderwijs een essentiële voorwaarde is voor het kunnen volgen van onderwijs;

overwegende dat veel problemen voortkomen uit het commercieel aanbesteden van leerlingenvervoer;

verzoekt de regering om samen met gemeenten een plan op te stellen ter verbetering van het leerlingenvervoer, daarbij verschillende opties uit te werken, waaronder het stoppen met aanbesteden, en de Kamer voor de zomer van 2026 te rapporteren over de voortgang,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door het lid Beckerman.

Zij krijgt nr. 121 (36800-VIII).

Mevrouw Beckerman (SP):

Dank u.

De **voorzitter**:

Dank u wel. Ik moet opmerken dat in de commissie voor Onderwijs de kwaliteit snellezen van grote omvang is. Dan gaan we nu luisteren naar de heer Claassen, die spreekt namens de Groep Markuszower.

De heer **Claassen** (Groep Markuszower):

Ik zie dat ik 31 seconden heb.

De **voorzitter**:

Dat doe ik zodat u tempo maakt. Nee, u heeft meer tijd.

De heer **Claassen** (Groep Markuszower):

Alstublieft.

De **voorzitter**:

Dat komt goed.

De heer **Claassen** (Groep Markuszower):

Oké, het zou goed moeten komen.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat in toenemende mate (specialistische) zorgopleidingen moeten voldoen aan meerdere kwaliteitskaders, waaronder het accreditatiestelsel van de NVAO in het hoger onderwijs en het kader van het CZO;

constaterende dat de stelselverantwoordelijkheid is verdeeld over het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport;

overwegende dat de afstemming tussen deze kwaliteitseisen, toetsingskaders en toezichtprocessen ontoereikend is, wat leidt tot overlap, onnodige administratieve lasten en vertragingen in de praktijk;

overwegende dat deze problemen innovatie en flexibilisering in zorgopleidingen belemmeren;

verzoekt de regering een haalbaarheidsonderzoek uit te voeren naar de organisatorische vervlechting of structurele integratie van de kwaliteitstoetsing door de NVAO en het CZO;

verzoekt de regering tevens te komen tot één samenhangende structuur voor kwaliteitseisen en toezicht op zorgopleidingen, met als doel innovatie en responsiviteit in het onderwijs te bevorderen en administratieve lasten te verminderen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door de leden Claassen en Stoffer.

Zij krijgt nr. 122 (36800-VIII).

Mevrouw Van der Plas, ik wil eerst even checken of de heer Claassen genoeg adem heeft om antwoord te geven. Gaat uw gang.

Mevrouw **Van der Plas** (BBB):

Wat vraagt de heer Claassen eigenlijk?

(Hilariteit)

De **voorzitter**:

Meneer Claassen, het lijkt wel een een-tweetje, maar uw tijd loopt wel.

De heer **Claassen** (Groep Markuszower):

Ik vraag het volgende. Met name in het hoger onderwijs constateren we dat zorgopleidingen in toenemende mate verweven raken met specialistisch vervolgonderwijs. Dat gebeurt om te kunnen versnellen en te kunnen flexibiliseren, zodat mensen sneller inzetbaar zijn in de zorg, waar we arbeidsmarktproblemen hebben. Voor de initiële opleidingen heb je de NVAO en voor de specialistische opleidingen heb je het CZO. Die doen toetsingen en die kijken naar nieuwe opleidingen. Dat is een heel administratief, lastig iets. De samenwerking en de eisen zijn ook niet helemaal toereikend, wat juist de innovatie en de flexibilisering van zorgopleidingen vertraagt. Het CZO en de NVAO kijken ook heel verschillend naar de hantering van professional activities, wat een manier is om te gaan flexibiliseren. Dat moet echt anders. Daarom deze motie, mevrouw Van der Plas.

Mevrouw **Van der Plas** (BBB):

Vooraf het woord "sneller" in de uitleg spreekt me aan in deze context. Als de heer Claassen ooit de politiek uit gaat, dan kan hij altijd nog veilingmeester worden.

De **voorzitter**:

Laten we dat na de begrotingsbehandeling met elkaar bespreken. Gaat u verder met de tweede motie.

De heer **Claassen** (Groep Markuszower):

Ik heb een tweede motie.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de internationale positie van Nederlandse universiteiten in de afgelopen jaren onder druk is komen te staan, waardoor vragen ontstaan over de langetermijnconcurrentiekracht en onderzoeksprestaties;

overwegende dat sterke kwaliteitsborging, heldere prestatieafspraken en transparantie

noodzakelijk zijn om de internationaal leidende positie van de Nederlandse wetenschap en kenniseconomie te behouden;

verzoekt de regering om nationale, meetbare kwaliteitsstandaarden voor onderwijs en onderzoek te presenteren, de internationale positie van Nederlandse universiteiten structureel te monitoren met behulp van meerdere indicatoren, en uiteen te zetten hoe aanhoudende structurele kwaliteitsdaling wordt aangepakt binnen bekostigings- en toezichtskaders,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door het lid Claassen.

Zij krijgt nr. 123 (36800-VIII).

De heer Claassen (Groep Markuszower):

De derde motie.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat er meldingen zijn van bezettingen, intimidatie, bedreigingen en gewelddadige incidenten die studenten en medewerkers aan universiteiten treffen;

overwegende dat fysieke en sociale veiligheid fundamentele voorwaarden vormen voor onderwijs, onderzoek en academische ontwikkeling;

overwegende dat universiteitsbesturen vroegtijdig en effectief moeten kunnen ingrijpen om escalatie te voorkomen, met waarborging van constitutionele rechten op vrijheid van meningsuiting en vreedzaam protest;

verzoekt de regering om duidelijke nationale basisnormen vast te stellen voor preventie, handhaving en crisisinterventie bij onveilige situaties op universiteiten, inclusief heldere verantwoordelijkheden voor instellingsbesturen en effectieve samenwerking met lokale autoriteiten, en de Kamer te informeren over implementatie en effectiviteit,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Claassen en Stoffer.

Zij krijgt nr. 124 (36800-VIII).

De heer Claassen (Groep Markuszower):

Mijn laatste motie, voorzitter.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat signalen van studenten, wetenschappers en internationale waarnemers erop wijzen dat open academisch debat en diversiteit van perspectieven in delen van het hoger onderwijs onder druk staan;

overwegende dat academische vrijheid en intellectueel pluralisme essentiële voorwaarden zijn voor hoogwaardige wetenschap en democratische kennisontwikkeling;

overwegende dat publiek gefinancierde hogeronderwijsinstellingen de verantwoordelijkheid hebben om academische vrijheid en open debat actief te waarborgen;

verzoekt de regering om met universiteiten concrete afspraken te maken ter versterking van de praktische borging van academische vrijheid, waaronder transparante rapportage, toegankelijke en onafhankelijke meldstructuren en aantoonbare structurele ruimte voor wetenschappelijk debat en tegenspraak in onderwijs, onderzoek en academische cultuur, en de Kamer periodiek te informeren over voortgang en resultaten,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door het lid Claassen.

Zij krijgt nr. 125 (36800-VIII).

De heer **Claassen** (Groep Markuszower):

De timer staat op nul! Alstublieft, voorzitter.

De **voorzitter**:

Ja, exact op nul. Ik ben benieuwd of mevrouw Abdi het verstaan heeft — ik bedoel natuurlijk qua tempo. Het helpt als de heer Claassen blijft staan als er nog een vraag gesteld wordt.

Mevrouw **Abdi** (GroenLinks-PvdA):

Ik begreep het dictum gewoon niet. Ik was dus benieuwd of de heer Claassen ...

De **voorzitter**:

Van welke motie?

Mevrouw **Abdi** (GroenLinks-PvdA):

Van de laatste motie. Kan de heer Claassen daarop ingaan?

De heer **Claassen** (Groep Markuszower):

Zou ik de motie dan even terug mogen? Dat helpt enorm.

De **voorzitter**:

Ik denk dat de motie nu door het kopieerapparaat gaat.

De heer **Claassen** (Groep Markuszower):

Ik kan er ook op ingaan in een bilateraaltje.

De **voorzitter**:

Ik ga zo twintig minuten schorsen. Dat lijkt me genoeg voor dat bilateraaltje, maar dat doe ik ook omdat de bewindspersonen aangegeven hebben twintig minuten nodig te hebben. We gaan dat dus buiten de microfoon om doen. Dan zijn we nu dus klaar. Dit was de laatste spreker in de tweede termijn van de Kamer. De bewindspersonen hebben aangegeven twintig minuten nodig te hebben voor de appreciatie van de moties. Ik schors dus voor twintig minuten.

De vergadering wordt van 16.51 uur tot 17.13 uur geschorst.

De **voorzitter**:

Ik heropen de vergadering. Aan de orde is de begroting Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Wij zijn toegekomen aan de tweede termijn van het kabinet voor de appreciatie van de ingediende moties en de laatste vragen. Er is ook nog een lastminuteamendement. Ik begrijp dat de appreciatie daarvan ook komt in deze termijn. Ik geef nu graag het woord aan de minister.

Minister **Moes**:

Dank u wel, voorzitter. Ik wil eerst nog even een drietal vragen beantwoorden en dan ga ik over op de appreciatie van de moties.

Ten eerste bestond er wat onduidelijkheid over individuele keuzevrijheid versus het belang van de samenleving. Ik doelde daarbij niet op de individuele keuzevrijheid van studenten, maar op die van instellingen. Het is op dit moment zo dat de instellingen in grote mate bepalen wat voor opleidingen ze aanbieden. Er zijn wel wat sturingsinstrumenten om als politiek een beetje mee te kunnen sturen op wat voor opleidingsaanbod relevant is voor de samenleving. Ik doelde er eigenlijk op dat die balans wellicht wat verder naar sturing toe moet als je kijkt naar wat de samenleving nodig heeft en de tekorten. Maar natuurlijk is het van groot belang dat de individuele keuzevrijheid van studenten gewoon overeind blijft staan.

Er werd gevraagd of de informatie over studenten die strafbare feiten plegen, actief wordt doorgestuurd of dat ze daar zelf actief achteraan moeten. Daar moet ik schriftelijk op terugkomen, omdat ik dat moet nagaan bij collega's van JenV.

Een onderzoek naar private en publieke financiering. Het Rathenau Instituut doet hier jaarlijks onderzoek naar en brengt hierover een rapportage uit. De volgende rapportage wordt voor de zomer verwacht.

Dan ga ik naar de appreciatie van de moties. De motie op stuk nr. 91, het verzoek om een nulmeting van het veiligheidsbeleid, is overbodig. Er loopt namelijk momenteel een evaluatieonderzoek naar integrale veiligheid bij hogescholen en universiteiten.

De **voorzitter**:

De motie op stuk nr. 91 krijgt de appreciatie: overbodig. Ik kijk even naar de eerste indiener, mevrouw Rajkowski, wat zij er vervolgens mee doet. Zij gaat 'm aanhouden.

Op verzoek van mevrouw Rajkowski stel ik voor haar motie (36800-VIII, nr. 91) aan te houden.

Daartoe wordt besloten.

Minister **Moes**:

De motie op stuk nr. 92, over de analyse van dalende studentenaantallen: oordeel Kamer.

De **voorzitter**:

De motie op stuk nr. 92 krijgt: oordeel Kamer.

Minister **Moes**:

De motie op stuk nr. 96: ontijdig. Wij gaan uiteraard niet over de portefeuillevverdeling van een volgend kabinet.

De **voorzitter**:

De motie op stuk nr. 96 krijgt de appreciatie: ontijdig. Ik kijk even naar de eerste indiener, mevrouw Moorman. Houdt u de motie aan? Gaat uw gang.

Mevrouw **Moorman** (GroenLinks-PvdA):

Ontijdig is natuurlijk echt een hele rare appreciatie, als juist dit het moment is dat portefeuillevverdeling plaatsvindt. Ik ben er dus heel verbaasd over, maar ik hou 'm natuurlijk gewoon aan. Of nee, de motie blijft gewoon staan. Dat bedoel ik.

De **voorzitter**:

De motie op stuk nr. 96 heeft de appreciatie "ontijdig" en wordt niet aangehouden.

Minister **Moes**:

Dan ga ik 'm toch ontraden, voorzitter. Hier staat namelijk duidelijk "verzoekt de regering". Daarmee is het een verzoek aan het huidige kabinet. Het is ingewikkeld voor ons om te gaan over de portefeuillevverdeling van het aanstaande kabinet.

De **voorzitter**:

De motie op stuk nr. 96 krijgt de appreciatie: ontraden. Heel kort, mevrouw Moorman.

Mevrouw **Moorman** (GroenLinks-PvdA):

Waarom dan niet oordeel Kamer?

De **voorzitter**:

Ik denk dat de minister daar duidelijk over is geweest. Daarmee is de appreciatie: ontraden.

Minister **Moes**:

Als het een spreekt-uitmotie was geweest, dan was het een uitspraak van de Kamer. In

dit geval is het een verzoek aan de regering. De regering kan dit niet zo uitvoeren.

Bij de motie op stuk nr. 97, over het vrijstellingenbeleid van het mbo, heb ik zelf wat bedenkingen. Mede daarom denk ik dat ik de motie de appreciatie "ontijdig" moet geven en dat ik dit moet overlaten aan een volgend kabinet. Er is namelijk nog wel een spanningsveld tussen het belang van geen onnodige vakken hoeven herhalen en onnodige dingen doen voor een diploma enerzijds en de waarde van een diploma anderzijds.

De voorzitter:

De motie op stuk nr. 97 krijgt de appreciatie: ontijdig. Ik kijk even naar mevrouw Tseggai.

Mevrouw **Tseggai** (GroenLinks-PvdA):

Ik vind dit eigenlijk ook een beetje een rare appreciatie. Ik dien toch een motie over onderwijsbeleid in bij de OCW-begroting? Hoe kan dat in hemelsnaam "ontijdig" zijn?

Minister Moes:

Ik doe dat omdat ik het ingewikkeld vind om zelf nu een hele inhoudelijke uitspraak te doen met het appreciëren van die motie. Ik vermoed namelijk dat een volgende bewindspersoon hier anders over zou kunnen denken. Daarom vind ik het verstandig om 'm even aan te houden. Wellicht pakt mijn opvolger het heel anders op. Als je het aan mij zou vragen, zou ik zeggen dat het spanningsveld tussen het belang van de diplomawaarde en het checken van alle benodigde vaardigheden en resultaten voor het halen van zo'n diploma op dit moment goed geborgd is. Er zijn ook zeker vrijstellingsmogelijkheden via een examencommissie. Om al te makkelijk tot vrijstelling over te gaan, vind ik een lastig spanningsveld. Ik zou daar persoonlijk aan de voorzichtige kant willen zitten. Als mevrouw Tseggai dus echt een inhoudelijk oordeel over deze motie van mij wil, zou dat "ontraden" zijn.

Mevrouw **Tseggai** (GroenLinks-PvdA):

Alle onderwijspartijen die ik in de motie heb opgesomd, vragen hierom. Dat geldt ook voor het bedrijfsleven. De MBO Raad zegt dat ze dit graag doen, dat ze dit kunnen doen om maatwerk te leveren, en dat ze het ook nodig hebben. Volgens mij is de hele Kamer het er best wel over eens dat we meer mensen in het mbo nodig hebben. Waarom zou dit dan geen goed idee zijn? Het kost weinig geld, maar je kunt er toch meer zijinstromers mee de sectoren in helpen.

Minister Moes:

Het gevaar is dat we hier nu een hele uitgebreide inhoudelijke discussie gaan voeren. Daar ben ik op zich toe bereid. Ik schetste dat spanningsveld al. Een diploma moet ook wat waard zijn. Het is dus heel belangrijk dat instellingen goed zicht hebben op wat daadwerkelijk het kennen en kunnen van de kandidaat of de student in kwestie is. Als je het kan aantonen, zijn er natuurlijk mogelijkheden om vrijstellingen te verdienen of die van je instelling te krijgen. Daar gaan de instellingen zelf ook over via de examencommissies. Die mogelijkheden zijn er dus al. Het is niet zo dat nu voor iedereen geldt dat je altijd door alle hoepeltjes heen moet springen, zeker niet voor zijinstromers. Die mogelijkheden zijn er dus. Wel is er altijd een spanningsveld tussen hoe ruim die mogelijkheden zijn en hoe groot de kans is op gevoeligheid dat je iets gemakkelijker aan een diploma kan komen. Daar heb ik in mijn antwoord in de eerste termijn ook aan

gerefereerd. Je wil de kwaliteit van vakmensen hoog hebben. Dat doe je door het diploma heel waardevol te houden. Nu zeg ik absoluut niet dat het diploma per definitie gelijk waardeloos wordt, maar er is altijd een spanningsveld. Je moet dat dus altijd tegen elkaar afwegen. Ik zou daarin wat voorzichtiger zijn, zoals ik net ook schetste.

De voorzitter:

De motie op stuk nr. 97 houdt de appreciatie: ontraden. Gaat u verder.

Minister Moes:

De motie op stuk nr. 98: oordeel Kamer.

De voorzitter:

De motie op stuk nr. 98 krijgt: oordeel Kamer.

Minister Moes:

De motie op stuk nr. 99 ontraad ik omdat er geen dekking bij zit.

De voorzitter:

De motie op stuk nr. 99 wordt ontraden. Mevrouw Tseggai heeft nog een vraag over de motie op stuk nr. 99. Graag een korte vraag.

Mevrouw Tseggai (GroenLinks-PvdA):

Ik had een amendement waar wel een dekking bij zit, maar dat werd ook ontraden. Ik ben nu dus wel een beetje de kluts kwijt.

Minister Moes:

Volgens mij liep ik daar al op vooruit toen u de suggestie deed om het dan via een motie te doen. Toen zei ik al: prima, maar die wordt ook ontraden, want het gaat over dezelfde deugdelijke dekking. Ik heb die middelen niet beschikbaar. Die middelen zijn allemaal geoormerkt voor beleidsdoeleinden. Uiteindelijk heeft de Kamer natuurlijk het budgetrecht, maar in de eerste termijn bij de appreciatie van de amendementen heb ik ervan gewag gemaakt dat het te makkelijk is om te denken dat we niet-juridisch verplichte middelen kunnen inzetten.

Mevrouw Tseggai (GroenLinks-PvdA):

In deze motie heb ik gevraagd om het mogelijk te maken per schooljaar 2027-2028. Dan zou u dus creatief op zoek kunnen gaan naar 27 miljoen in de begroting van — ik zeg het er nog even een keertje bij — 57 miljard. We moeten dat gewoon doen als we echt stappen willen zetten voor het mbo.

Minister Moes:

Nogmaals, inhoudelijk vind ik dat heel sympathiek. Dat heb ik ook al een paar keer aangegeven. Uiteindelijk kan ik de begrotingsregels niet negeren en kan ik niet, zoals hier de suggestie wordt gewekt, creatief boekhouden.

De voorzitter:

De motie op stuk nr. 99 houdt de appreciatie: ontraden. Gaat u verder.

Minister **Moes**:

De motie op stuk nr. 100: ontraden. Ik zie in de huidige wetten en procedures geen risico voor de institutionele onafhankelijkheid. Ik vind dat er ultimo een instrument moet blijven om bij bijvoorbeeld verdergaand wanbeheer in te kunnen grijpen.

De **voorzitter**:

De motie op stuk nr. 100 wordt ontraden.

Minister **Moes**:

De motie op stuk nr. 101 is overbodig. Er wordt al doorlopend onderzoek gedaan naar de 3%-doelstelling.

De **voorzitter**:

De motie op stuk nr. 101 krijgt de appreciatie: overbodig. Ik kijk even naar mevrouw Abdi.

Mevrouw **Abdi** (GroenLinks-PvdA):
Kunt u iets meer toelichten?

Minister **Moes**:

De 3%-doelstelling van Lissabon is vastgelegd. Een onderdeel daarvan is dat een derde van die 3% publieke investeringen moet zijn. Dat is daar dus al onderdeel van. Het Rathenau Instituut doet periodiek onderzoek naar de doelstelling. Het onderzoekt de totale investeringen in wetenschap en innovatie. In principe verzoekt deze motie dus om iets overbodigs.

De **voorzitter**:

Gaat u verder.

Minister **Moes**:

De motie op stuk nr. 102 ontraad ik, want het is echt aan de instellingen zelf.

De **voorzitter**:

De motie op stuk nr. 102 wordt ontraden.

Minister **Moes**:

De motie op stuk nr. 103: oordeel Kamer.

De **voorzitter**:

De motie op stuk nr. 103 krijgt oordeel Kamer.

Minister **Moes**:

De motie op stuk nr. 104 zou ik willen overnemen, met dien verstande dat ik 'm zo mag interpreteren dat JenV uiteindelijk wel over hun eigen pilots blijft gaan.

De **voorzitter**:

Ik kijk even naar mevrouw Straatman. Er wordt geknikt. Ik zie dat mevrouw Tseggai bij de microfoon staat.

Mevrouw **Tseggai** (GroenLinks-PvdA):

Ik vind het eigenlijk best wel raar. Mevrouw Straatman heeft namelijk een ontzettend sympathieke motie ingediend om ongelijkheden in het systeem van studiefinanciering en financiële regelingen tussen hbo- en wo-studenten recht te trekken. Die krijgt oordeel Kamer, maar een soortgelijke motie, over mbo-, hbo- en wo-studenten, wordt ontraden. Wat vindt de minister nu? Vindt hij dat we ongelijkheden in het systeem moeten wegnemen voor iedereen, of alleen voor hbo'ers en wo'ers?

Minister **Moes**:

De minister vindt dat als je vraagt om de uitvoering van een bepaalde politieke keuze, daar een deugdelijke dekking bij moet zijn. Als een motie alleen vraagt om een wetswijziging te verkennen en een en ander in kaart te brengen, zodat je een politiek besluit kunt nemen en een weloverwogen keuze kunt maken, dan is dat echt een andersoortig verzoek.

De **voorzitter**:

Gaat u verder.

Minister **Moes**:

Bij de motie op stuk nr. 108 ben ik, geloof ik. Die beoordeel ik als ontijdig. We werken daar namelijk al aan.

De **voorzitter**:

De motie op stuk nr. 108 krijgt de appreciatie: ontijdig. Ik kijk even naar de heer Boomsma.

De heer **Boomsma** (JA21):

Kan de minister nader toelichten wat er dan precies in gang is gezet? Als nu al vaststaat dat dat de uitkomst wordt, dat dit wordt verkend en dat men daar dus op aanstuurt, op financiering die het aanbod van kleinere studies daadwerkelijk in stand houdt ... Op dit moment is dat niet zo.

Minister **Moes**:

Op dit moment werken we dus aan die stabiele bekostiging waar ik het in mijn beantwoording in eerste termijn over had, aan een beleidskader om meer richting te geven aan een landelijk dekkend opleidingsaanbod en een sterke borging van de gezamenlijke verantwoordelijkheid van instellingen voor dat opleidingsaanbod. Daarbij hebben we juist ook oog voor die kleine opleidingen die een grote maatschappelijke waarde hebben. Dat is daar dus onderdeel van.

De heer **Boomsma** (JA21):

Dan houd ik de motie aan.

De **voorzitter**:

Op verzoek van de heer Boomsma stel ik voor zijn motie (36800-VIII, nr. 108) aan te houden.

Daartoe wordt besloten.

Minister **Moes**:

De motie op stuk nr. 109 is ontijdig.

De **voorzitter**:

De motie op stuk nr. 109 krijgt de appreciatie: ontijdig. Ik denk dat de heer Boomsma wil weten waarom.

Minister **Moes**:

Deze motie verzoekt het kabinet om bij de Voorjaarsnota met een voorstel te komen over het vergroten en waarborgen van de academische vrijheid door meer ruimte te bieden voor ongebonden onderzoek en dan een deel van het budget voor wetenschappelijk onderzoek ten goede te laten komen aan het onderzoek dat dominante invalshoeken of narratieven onderzoekt en/of bevraagt. Daarmee vraagt u impliciet ook om dekking, maar dat loopt vooruit op een voorjaarsnota waarin naar verwachting extra middelen staan voor OCW. Daar kan dit kabinet natuurlijk niet over gaan. Wij gaan nu alleen over deze begroting.

De heer **Boomsma** (JA21):

Dat neemt niet weg dat de Kamer daar gewoon over kan besluiten. Ik houd 'm in ieder geval staande.

De **voorzitter**:

U houdt 'm niet aan.

Minister **Moes**:

Ook hierbij zeg ik weer: het is een verzoek aan dit kabinet en dit kabinet kan daar niet op vooruitlopen. Daarmee is het ontijdig. Ik zou zeggen: verzoek dat straks ook aan het nieuwe kabinet. Dat is los van de inhoud.

De heer **Boomsma** (JA21):

Het is een verzoek aan hét kabinet, niet per se aan dit kabinet. Zo werkt dat nou eenmaal. We hebben nu een gesprek met hét kabinet. Dat daar straks andere mensen in zitten, verandert daar niks aan. Het is dus gewoon aan de Kamer om een uitspraak te doen over de vraag of wij dit verzoek willen doen aan het kabinet. Volgens mij is dat hoe het werkt. Daarom handhaaf ik 'm ook gewoon.

De **voorzitter**:

De motie op stuk nr. 109 wordt niet aangehouden.

Minister **Moes**:

Dan moet ik 'm ontraden, voorzitter. Dit kabinet, hét kabinet, het enige kabinet dat er op dit moment is — u zult het daar nog heel eventjes mee moeten doen — heeft die middelen namelijk niet. Daar kunnen we dus ook niet op vooruitlopen.

De **voorzitter**:

Gaat u verder.

Minister **Moes**:

De motie op stuk nr. 110 krijgt: oordeel Kamer.

De **voorzitter**:

De motie op stuk nr. 110 krijgt: oordeel Kamer.

Minister **Moes**:

De motie op stuk nr. 111 is overbodig, want dat is al eerder onderzocht.

De **voorzitter**:

De motie op stuk nr. 111 krijgt de appreciatie: overbodig. Ik kijk naar de collega van de indiener. U mag daar een filosofisch betoog over houden, maar wellicht kunt u ook aangeven of u de motie aan wilt aanhouden.

Op verzoek van de heer Russcher stel ik voor zijn motie (36800-VIII, nr. 111) aan te houden.

Daartoe wordt besloten.

Minister **Moes**:

De motie op stuk nr. 112 moet ik ontraden vanwege het ontbreken van een deugdelijke dekking.

De **voorzitter**:

De motie op stuk nr. 112 wordt ontraden.

Minister **Moes**:

De motie op stuk nr. 114: ontraden. Hoewel ik de zorgen achter de motie wel deel, moet ik 'm toch ontraden vanwege het verzoek om de afspraken afdwingbaar te maken.

De **voorzitter**:

De motie op stuk nr. 114 wordt ontraden.

Minister **Moes**:

Bij de motie op stuk nr. 119 doe ik het verzoek om 'm aan te houden. We spreken al met genoemde partijen over deze thematiek in den brede. In die zin is ie op dit moment volgens mij overbodig, maar als dat in de toekomst toch tot ontevredenheid leidt, kan ie alsnog ingediend worden, zou ik zeggen. Ik doe dus het verzoek om 'm aan te houden.

De **voorzitter**:

Ik kijk even naar de eerste indiener; dat is de heer Ceder. U mag vanaf uw stoel bevestigen of u 'm wilt aanhouden of niet. Buiten de microfoon wordt gezegd dat er nog even over nagedacht wordt. Gaat u ondertussen verder.

Minister **Moes**:

De motie op stuk nr. 120: oordeel Kamer.

De **voorzitter**:

De motie op stuk nr. 120 krijgt: oordeel Kamer.

Minister **Moes**:

De motie op stuk nr. 122: ontraden. Want beide systemen kennen een ander doel.

De **voorzitter**:

De motie op stuk nr. 122 wordt ontraden.

Minister **Moes**:

Ja. Natuurlijk kijken we altijd of het beter en makkelijker kan.

Dan de motie op stuk nr. 123 ...

De **voorzitter**:

Eén moment. Wat zegt u, meneer Claassen? U mag daar zeker een vraag over stellen. Daarom krijgt u ook het woord.

De heer **Claassen** (Groep Markuszower):

Ik was net heel snel met het voorlezen van de motie, maar, met alle respect, het gestamel waarmee u zegt dat het niet kan, is niet te volgen. Zou u dus nog een keer heel duidelijk willen uitleggen waarom u zegt dat het niet kan?

De **voorzitter**:

Meneer Claassen, laten we het vriendelijk houden; dit is niet nodig.

Minister **Moes**:

Het gaat over het accreditatiestelsel van de NVAO en het kader van CZO. Die beide systemen kennen een ander doel, zoals ik zei. Daartussen wordt al wel veel samengewerkt. Uiteraard kijken we altijd naar verbetermogelijkheden in het proces, bijvoorbeeld of het gemakkelijker kan. Maar juist omdat ze een andersoortig doel dienen, vind ik het onverstandig om die met elkaar te vervlechten. Daarom ontraad ik deze motie.

De heer **Claassen** (Groep Markuszower):

Dat is apart. Ze dienen namelijk hetzelfde doel. Ze dienen gewoon hetzelfde doel. Dat conflicteert — dat was het punt van mijn inbreng en van deze motie. Ik vind het dus echt heel raar dat er nu wordt gezegd dat het een ander doel dient. Ik zou zeggen: kijk er even goed naar. Ze dienen precies hetzelfde doel.

De **voorzitter**:

Hiermee blijft de appreciatie: ontraden. Gaat u verder.

Minister **Moes**:

We kunnen het verschil van inzicht niet oplossen.

Dan de motie op stuk nr. 123 over kwaliteitsstandaarden. Deze is overbodig.

De **voorzitter**:

De motie op stuk nr. 123 krijgt de appreciatie overbodig. Daarom kijk ik even naar de heer Claassen. Wilt u de motie wel of niet aanhouden? De motie op stuk nr. 123 wordt niet aangehouden.

Minister **Moes**:

De motie op stuk nr. 124 is tevens overbodig.

De **voorzitter**:

Ook de motie op stuk nr. 124 krijgt de appreciatie overbodig. Ik kijk weer naar mijn rechterkant. Toch wordt deze motie niet aangehouden.

Minister **Moes**:

Tot slot, voorzitter, de motie op stuk nr. 125, over de praktische borging van de academische vrijheid. Deze motie is ontijdig. Er lopen momenteel verschillende onderzoeken naar. We zijn ook doorlopend in gesprek met de betrokken partijen. Ik zou adviseren om eerst de onderzoeken en de resultaten daarvan af te wachten. Dan kan desgewenst deze motie of een soortgelijke motie worden overwogen.

De **voorzitter**:

De motie op stuk nr. 125 krijgt de appreciatie: ontijdig.

De heer **Claassen** (Groep Markuszower):

Dan is de vraag aan de regering wanneer die onderzoeken te verwachten zijn. Als die lopen, zal er waarschijnlijk ook ergens in de commissie over gesproken zijn wanneer er een rapport over komt. Dan kan ik dan de afweging maken of ik de motie ga aanhouden.

Minister **Moes**:

In elk geval wordt in het najaar nog een nieuw onderzoek gestart, naar aanleiding van de motie-Heite die in het debat over academische vrijheid werd ingediend. Deze motie ging over pluriformiteit van onderzoek. Er lopen op dit moment ook drie onderzoekstrajecten naar academische vrijheid. Ik heb geen informatie paraat over wanneer die resultaten precies verwacht worden, maar dat zal niet op hele korte termijn zijn.

De heer **Claassen** (Groep Markuszower):

Dan ga ik de motie niet aanhouden.

De **voorzitter**:

De motie op stuk nr. 125 wordt niet aangehouden.

Minister **Moes**:

Dan hing er nog eentje in de lucht, namelijk de motie op stuk nr. 119. Ik had verzocht om die aan te houden. Ik weet niet of dat inmiddels al is gebeurd.

De **voorzitter**:

Ik zal even kijken of de heer Ceder er al een ei over heeft gelegd. Het gaat om de motie op stuk nr. 119. U bent zonder microfoon heel moeilijk te verstaan, meneer Ceder, zelfs voor mij als voorzitter. Gaat uw gang.

De heer **Ceder** (ChristenUnie):

Voorzitter. Ik wil de motie toch in stemming laten brengen, maar ik kom misschien nog met een tekstuele aanpassing. Ik breng de motie wel in stemming.

De **voorzitter**:

De heer Ceder houdt het spannend. De motie wordt in ieder geval in stemming gebracht.

Dank u wel. Dan gaan we nu verder met de appreciaties door de staatssecretaris. Gaat uw gang.

Staatssecretaris **Becking**:

Dank u wel, voorzitter. Ik begin met de appreciatie van het amendement op stuk nr. 88, dat zojuist is ingediend door de heer Ergin. Ik ontraad het.

Dan had ik nog twee vragen over ...

De **voorzitter**:

Excuus, staatssecretaris. Het amendement op stuk nr. 88 krijgt de appreciatie: ontraden.

Staatssecretaris **Becking**:

Er staan nog twee vragen open, een van mevrouw Moorman en een van mevrouw Beckerman. Eerst de vraag over de GOAB-middelen. Geld uit 2025 loopt in 2025 naar de algemene middelen. Daar kan ik in 2026 niks mee, want dat geld is weg. Ik kan de wensen wel meegeven aan mijn opvolger. Dat zal ik ook doen, met een positieve connotatie. Of de Kamer moet een deugdelijke dekking vinden in deze begroting.

Dan de vraag waarom DUO de nieuwkomersregeling niet eerder kan aanpassen dan in 2028. Dat kan in de technische systemen gewoon niet eerder. Het is niet uitvoerbaar. Ik denk dat we ook de zorgvuldigheid daarbij moeten bewaken. Dit komt ook omdat er gekoppeld moet worden met de gemeentelijke basisadministratie. Doe je dit niet, dan krijgen scholen een verkeerd of zelfs geen bedrag. DUO heeft op datzelfde moment ook een grote update van het bekostigingssysteem in de planning. Dat kan eenvoudigweg niet allemaal tegelijk.

Dan kom ik bij de appreciatie van de moties. De motie op stuk nr. 89: oordeel Kamer.

De **voorzitter**:

De motie op stuk nr. 89 krijgt: oordeel Kamer. Ik zie mevrouw Moorman. Gaat uw gang.

Mevrouw **Moorman** (GroenLinks-PvdA):

Ik probeerde echt heel goed te luisteren naar wat de staatssecretaris net zei over waarom het niet kan, maar ik begrijp er eigenlijk helemaal niks van. Het is gewoon het geld geven aan scholen en dat moet dan twee jaar duren? Ik snap het echt werkelijk niet. Zou de staatssecretaris ons misschien per brief kunnen laten weten waarom dit niet kan? Ik vond het heel moeilijk om te begrijpen vanuit zijn beantwoording.

Staatssecretaris **Becking**:

Volgens mij ben ik er duidelijk over geweest dat het gewoon technisch niet kan. Het is een te grote operatie, het vraagt te veel van DUO, het leidt waarschijnlijk tot meer problemen dan we proberen op te lossen. Ik hoor van alle kanten dat het gewoon niet uitvoerbaar is.

De **voorzitter**:

Afrondend, mevrouw Moorman.

Mevrouw **Moorman** (GroenLinks-PvdA):

We hebben weleens 8,6 miljard naar scholen laten gaan vanuit het NPO. Dat kon gewoon binnen een paar maanden. Nu moet er twee jaar over worden gedaan om geld te geven ten behoeve van de kinderen van arbeidsmigranten. Ik begrijp het gewoon werkelijk niet.

Staatssecretaris **Becking**:

Ik hoorde geen vraag.

De **voorzitter**:

Nee, klopt. Dan mag u verder met de appreciatie van de moties. De motie op stuk nr. 89 kreeg oordeel Kamer.

Staatssecretaris **Becking**:

De motie op stuk nr. 90 van de heer Kisteman: oordeel Kamer.

De **voorzitter**:

De motie op stuk nr. 90 krijgt: oordeel Kamer.

Staatssecretaris **Becking**:

De motie op stuk nr. 93 van mevrouw Moorman: oordeel Kamer.

De **voorzitter**:

De motie op stuk nr. 93 krijgt: oordeel Kamer. Mevrouw Moorman?

Mevrouw **Moorman** (GroenLinks-PvdA):

Ik heb toch echt nog een vraag over de motie op stuk nr. 90. Ik heb daar moeite mee. Die subsidies zijn niet voor niets verstrekt. Het gaat om subsidies aan organisaties van leerlingen, zoals LAKS, LBVSO en JOB, en om subsidies aan ouderorganisaties. Het is niet zo dat dat ineens voor niets is. Waarom gaan we dat nou opnieuw onderzoeken? En dan gebruiken we datzelfde budget misschien ook nog eens voor andere dingen. Ik zou het mooi vinden als de staatssecretaris wat meer zou gaan staan voor de belangrijke stem van leerlingen en ouders.

Staatssecretaris **Becking**:

Ik kon zelf niet beredeneren waarom deze organisaties deze subsidies krijgen. Het kan, denk ik, helemaal geen kwaad om dat dus gewoon een keer goed uit te zoeken en met elkaar te delen.

De **voorzitter**:

De motie op stuk nr. 92 houdt de appreciatie: oordeel Kamer. Ik wil graag verder met de volgende ...

Staatssecretaris **Becking**:

Sorry, maar dat was de motie op stuk nr. 90.

De **voorzitter**:

Excuus. De motie op stuk nr. 90 houdt: oordeel Kamer. Ik wil graag verder met de appreciaties.

Staatssecretaris **Becking**:

De motie op stuk nr. 93 had ik oordeel Kamer gegeven.

De motie op stuk nr. 94: ontraden. Ik ontraad deze motie vanwege het dwingende karakter. "Alles uitsluitend intern organiseren" is gewoon te strak geformuleerd. De vraag is of dat juridisch kan. Het is ook niet haalbaar op korte termijn. Ik steun wel de achterliggende doelstelling die mevrouw Moorman formuleerde, namelijk dat we het onderwijs zo veel mogelijk flexibel intern organiseren. We vinden het ook onwenselijk dat er onnodig veel wordt ingehuurd. Maar zoals het nu geformuleerd is, is het te stellig. Daarom ontraad ik de motie.

De **voorzitter**:

De motie op stuk nr. 94 wordt ontraden.

Staatssecretaris **Becking**:

De motie op stuk nr. 95: ontijdig. Deze motie gaat over de staatscommissie. Dat is een ambitie in het coalitieakkoord van het komende kabinet. Ik zal uw vraag overbrengen aan mijn opvolger, maar ik kan daar zelf niet over besluiten. De motie krijgt dus het oordeel: ontijdig.

De **voorzitter**:

De motie op stuk nr. 95 krijgt het oordeel: ontijdig. Mevrouw Moorman, één vraag.

Mevrouw **Moorman** (GroenLinks-PvdA):

Dit gebeurde natuurlijk net ook al bij minister Moes. We hebben maar één regering om mee te praten. Ik vind het echt heel bezwaarlijk dat er nu niet gewoon door de regering gezegd kan worden "ja, dit gaan we doen" of "dit gaan we niet doen", omdat er straks andere mensen komen. Wij komen daarmee als Kamer in een heel erg ingewikkelde positie terecht. Dan hadden we dit gesprek überhaupt niet met elkaar moeten voeren. Ik hoop toch dat er gewoon een inhoudelijk oordeel kan worden gegeven. We weten dat er een staatscommissie komt. Ik heb ook inhoudelijk aangegeven waarom het belangrijk is dat we breder gaan kijken. Ik zou daar gewoon graag een oordeel over willen hebben van het kabinet.

Staatssecretaris **Becking**:

Ik heb hier in de eerste termijn ook al iets over gezegd. In het coalitieakkoord is afgesproken dat er een staatscommissie komt. Mevrouw Moorman vraagt om de opdracht van de staatscommissie aan te scherpen op bepaalde inhoud. De appreciatie is "ontijdig", want dat is gewoon nog helemaal niet aan de orde.

De **voorzitter**:

De motie op stuk nr. 95 houdt de appreciatie: ontijdig. Het is aan mevrouw Moorman om te bepalen wat ze met deze motie doet.

Staatssecretaris **Becking**:

De motie op stuk nr. 103: ontraden.

De **voorzitter**:

De motie op stuk nr. 103 wordt ontraden.

Staatssecretaris **Becking**:

De motie op stuk nr. 104: oordeel Kamer.

De **voorzitter**:

De motie op stuk nr. 104 krijgt: oordeel Kamer.

Staatssecretaris **Becking**:

De motie op stuk nr. 105: ontraden.

De **voorzitter**:

De motie op stuk nr. 105 wordt ontraden.

Staatssecretaris **Becking**:

De motie op stuk nr. 113: oordeel Kamer.

De **voorzitter**:

Dat is voor de administratie. De motie op stuk nr. 113 krijgt: oordeel Kamer. Over de motie op stuk nr. 105 heeft mevrouw Armut een vraag.

Mevrouw **Armut** (CDA):

Ik ben benieuwd waarom de motie op stuk nr. 105 ontraden wordt, want volgens mij delen we toch het doel dat de kwaliteit van het bestaande mdt-netwerk geborgd moet blijven. Ik vraag me dus af waarom de staatssecretaris de motie ontraadt.

Staatssecretaris **Becking**:

Ik zal de wens van uw Kamer zeker meenemen in de overdracht. Er is gewerkt aan de opzet van de conceptregeling 2026. Er wordt beoogd om daarin meer nadruk te leggen op kwaliteit, maar het gaat mij nu te ver om de finale weging te maken over de invulling van die regeling en om delen van het budget daarvoor vast te leggen. Dat is de reden, maar ik zal het overbrengen.

Mevrouw **Armut** (CDA):

Ik vind het wel moeilijk dat de staatssecretaris dit zegt te willen overbrengen, maar dat er tegelijkertijd al wel allerlei drempels worden verhoogd. Ziet de staatssecretaris dat dat het wel bemoeilijkt voor het bestaande mdt-netwerk? We vinden het met z'n allen hartstikke belangrijk dat dat netwerk behouden blijft en dat organisaties die hier al sinds 2018 bij betrokken zijn gewoon door kunnen gaan. Ik zie dat dus in gevaar komen terwijl de drempels steeds maar weer worden verhoogd.

Staatssecretaris **Becking**:

Daar had ik al antwoord op gegeven. Het feit dat die drempel wordt verhoogd doordat de kwaliteitseisen worden verhoogd, heeft goede redenen. Ik heb eerder betoogd waarom dat zo is. In de motie gaat het juist over de nadere invulling van de regeling, het vastleggen van het budget et cetera. Ik denk dat het oordeel om die reden ontraden blijft.

De **voorzitter**:

De motie op stuk nr. 105 houdt de appreciatie: ontraden. De motie op stuk nr. 113 kreeg: oordeel Kamer.

Staatssecretaris **Becking**:

De motie op stuk nr. 115: oordeel Kamer.

De **voorzitter**:

De motie op stuk nr. 115 krijgt: oordeel Kamer.

Staatssecretaris **Becking**:

De motie op stuk nr. 116 krijgt: oordeel Kamer.

De **voorzitter**:

De motie op stuk nr. 116 krijgt: oordeel Kamer.

Staatssecretaris **Becking**:

De motie op stuk nr. 117, ook van de SGP: ontijdig. Die gaat over het intrekken van het wetsvoorstel strategisch personeelsbeleid. In december 2025 heb ik het advies van de Raad van State ontvangen bij dit wetsvoorstel. Dat wordt bestudeerd. Het is aan mijn opvolger om daar een definitieve afweging in te maken.

De **voorzitter**:

De motie op stuk nr. 117 krijgt de appreciatie: ontijdig. Ik kijk even naar de heer Stoffer. Als ik goed kan liplezen, wordt de motie aangehouden.

De **voorzitter**:

Op verzoek van de heer Stoffer stel ik voor zijn motie (36800-VIII, nr. 117) aan te houden.

Daartoe wordt besloten.

Staatssecretaris **Becking**:

De motie op stuk nr. 118 van de heer Ceder: oordeel Kamer.

De **voorzitter**:

De motie op stuk nr. 118 krijgt: oordeel Kamer.

Staatssecretaris **Becking**:

De motie op stuk nr. 121 van mevrouw Beckerman: ontijdig.

De **voorzitter**:

De motie op stuk nr. 121 krijgt de appreciatie: ontijdig.

Staatssecretaris **Becking**:

Ik vind het een goed idee. Ik ben er al mee bezig. We zijn met de partijen, VNG, LBVSO, Ouders & Onderwijs en de Sectorraad GO, bezig met een actieagenda leerlingenvervoer. Ik heb me daar zelf al eerder voor ingespannen. Met de gemeenten wordt daaraan gewerkt, dus de motie is in die zin ontijdig. Ik informeer de Kamer graag later dit jaar over de voortgang van die werkagenda.

Mevrouw **Beckerman** (SP):

Daarmee is zij juist heel erg tijdig, want de minister werkt er al aan. Wij vragen eigenlijk

precies om datgene waar hij al aan werkt, plus om daarbij nog verschillende opties voor te leggen. Het is natuurlijk heel logisch dat de Kamer mag meedenken over welke kant we op gaan. Ik zie dus niet zo goed waarom deze ontijdig is.

Staatssecretaris **Becking**:

Ik wilde iets zeggen over ... Wat was uw laatste zin? "Als we toevoegen ..." Wat was het? Pardon.

Mevrouw **Beckerman** (SP):

In de motie staat: "verzoekt de regering om samen met gemeenten een plan op te stellen". Daarvan zegt de minister: daar ben ik mee bezig. De staatssecretaris; excuus. Daar hebben wij nog aan toegevoegd: "daarbij verschillende opties uit te werken, waaronder het stoppen met aanbesteden". Dat is een nieuw element, iets wat de staatssecretaris nog niet doet. Maar eigenlijk is het logisch: bespreek met de Kamer ook opties die nu nog niet kunnen. De rest van het verzoek is: "en de Kamer voor de zomer van 2026 te rapporteren". Dat was de staatssecretaris al van plan.

Staatssecretaris **Becking**:

Dat kan ik best toezeggen. Het is geen probleem om een aantal opties toe te voegen.

Mevrouw **Beckerman** (SP):

Deal.

De **voorzitter**:

Dit was een deal, maar wat gaat u nu met de motie doen?

Mevrouw **Beckerman** (SP):

De motie zegt precies hetzelfde. Het staat er al.

De **voorzitter**:

Ik hoor de staatssecretaris zeggen: ik doe een aantal toezeggingen. Toen zei u: deal. Nu moet ik gewoon even weten wat we met deze motie doen. Daarbij kijk ik dan toch maar eerst naar de staatssecretaris.

Staatssecretaris **Becking**:

Dan geef ik 'm oordeel Kamer, voorzitter.

De **voorzitter**:

Dan krijgt de motie op stuk nr. 121: oordeel Kamer.

Staatssecretaris **Becking**:

Daarmee ben ik aan het einde gekomen, dacht ik.

De **voorzitter**:

Dan bent u aan het einde gekomen. Ik zie mevrouw Abdi lopen. Gaat uw gang.

Mevrouw **Abdi** (GroenLinks-PvdA):

Kort, voorzitter, voor de administratie. Ik zou graag de motie op stuk nr. 100 willen aanhouden en de motie op stuk nr. 101 trek ik in.

De **voorzitter**:

Op verzoek van mevrouw Abdi stel ik voor haar motie (36800-VIII, nr. 100) aan te houden.

Daartoe wordt besloten.

De **voorzitter**:

Aangezien de motie-Abdi (36800-VIII, nr. 101) is ingetrokken, maakt zij geen onderwerp van beraadslaging meer uit.

Daarmee zijn we aan het einde gekomen van de tweede termijn van het kabinet.

De algemene beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**:

Ik doe nog even wat huishoudelijke mededelingen. Ik weet dat ik van de vaart ben, maar ik moet toch een aantal huishoudelijke mededelingen doen. We gaan stemmen over de ingediende moties op 3 maart, vanwege het debat over de regeringsverklaring. De stemmingen over de amendementen plus de begroting zijn naar verwachting op 17 maart.

Ik wil heel graag de leden van de Kamer bedanken voor hun inzet en bijdragen. Ik wil in het bijzonder de beide bewindspersonen danken voor hun bijdragen en hun inzet. Het is geen taak die je er zomaar bij doet. Het is allesomvattend. Daar wil ik u voor danken. Ik wens u veel succes in uw verdere loopbaan. Ik kijk opzij: sluit ik of schors ik? Hiermee sluit ik de vergadering. Ik wens iedereen een heel fijne avond.

Sluiting

Sluiting 17.47 uur.